

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra soukromoprávních disciplín

**K problematice dědických titulů v dědickém
právu**

Bakalářská práce

About the issue of inheritance titles in inheritance law

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
JUDr. Josef Vrabec

AUTOR PRÁCE
Nikola Hraběová

PRAHA
2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Plzeň, 2022

Nikola HRABĚOVÁ

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce panu JUDr. Josefu Vrabcovi za rady a připomínky, které mi k bakalářské práci poskytl.

Anotace a klíčová slova

ANOTACE

Práce je zaměřená především na problematiku jednotlivých dědických titulů a odkazu. Na prvních řádcích vysvětluje pojmy, bez kterých se nelze v následujícím textu práce obejít a následně se věnuje předpokladům při jejichž nesplnění není možné dědictví nabýt. Rozebrány jsou dědické tituly – závěť, dědická smlouva, dědění ze zákona a část bakalářské práce je věnována také odkazu. Součástí práce je průběžné (občasné) srovnání minulé a současné právní úpravy občanského zákoníku. Celý text je uzavřen informacemi o vyloučení z dědického práva. Což znamená, že se bakalářská práce nakonec věnuje i institutům vydědění, dědické nezpůsobilosti nebo například odmítnutí či zřeknutí se dědického práva.

KLÍČOVÁ SLOVA

dědické právo * dědická smlouva * závěť * dědění ze zákona * dědické tituly * odkaz * vydědění * zřeknutí se dědického práva

ANNOTATION

The work is mainly focused on the issue of inheritance titles and bequest. On the first pages it explains words which are strictly necessary for understanding the rest of the bachelor thesis. Then it deals with the prerequisites which causes, when they are not complied, impossibility of acquiring the inheritance. The titles of inheritance law – testament, contract of inheritance, inheritance by law – are also discussed and a part of the thesis is also devoted to bequest. This work includes an occasional comparison of the past and current legislation of the Civil Code. The whole text ends with information about exclusions from the inheritance law so it means that in the end the bachelor thesis also deals with the disinheritance, incapacity to inherit or, for example, refusal or renunciation of the right of inheritance.

KEYWORDS

inheritance law * inheritance contract * testament * inheritance by law * inheritance titles * bequest * disinheritance * renunciation of the right of inheritance

Obsah

Úvod.....	7
1. Základní pojmy dědického práva.....	9
2. Předpoklady dědění	12
2.1 Zásady dědického práva.....	12
2.2 Podmínky vzniku dědického práva	13
2.2.1 Smrt zůstavitele	13
2.2.2 Existence pozůstalosti.....	14
2.2.3 Způsobilý dědic	16
2.2.4 Dědický titul.....	17
3. Jednotlivé dědické tituly	18
3.1 Závěť	18
3.1.1 Náležitosti	19
3.1.2 Druhy závěti	21
3.1.3 Úlevy při pořizování závěti	24
3.1.4 Vedlejší doložky	26
3.1.5 Zrušení závěti	28
3.2 Dědická smlouva	29
3.3 Odkaz	32
3.3.1 Dovětek.....	33
3.3.2 Zřízení odkazu	33
3.3.3 Druhy odkazů	35
3.3.4 Odvolání odkazu	37
3.4 Zákonná dědická posloupnost.....	38
3.4.1 První dědická třída	39
3.4.2 Druhá dědická třída.....	40

3.4.3 Třetí dědická třída	40
3.4.4 Čtvrtá dědická třída	41
3.4.5 Pátá dědická třída	41
3.4.6 Šestá dědická třída	42
4. Vyloučení z dědického práva	43
4.1 Dědická nezpůsobilost.....	43
4.2 Vydědění	46
4.3 Zřeknutí se dědického práva	48
4.4 Odmítnutí a vzdání se dědictví	49
Závěr.....	52
Seznam literatury	54

Úvod

Občanský zákoník (zkr. OZ či NOZ) za dobu své existence prošel značným vývojem a s tím i znatelnou úpravou jednotlivých částí. Změna se dotkla i části týkající se dědického práva a projevila se právě v oblasti dědických titulů, neboť při srovnávání jednotlivých občanských zákoníků člověk zjistí, kolik se toho s časem změnilo a jak moc má politický režim vliv i na jednotlivé druhy právních odvětví. Nosné téma bakalářské práce jsou dědické tituly, kterými jsou – dědická smlouva, závěť a dědění ze zákonné posloupnosti. Cílem práce je bližší seznámení sebe a dalších čtenářů právě s problematikou dědických titulů, neboť ze svého okolí vím, že o tomto tématu se moc nemluví a tím pádem mají lidé pouze kusé, neucelené a někdy i nesprávné informace. I přesto, že je smrt okamžik, se kterým se setká každý z nás, stále je pro většinu lidí nepříjemné o ni mluvit a berou ji jako úplné tabu. Což samozřejmě vede k tomu, že ani vypořádání majetkových poměrů po smrti jedince se příliš neřeší, jelikož je v přímé souvislosti se smrtí, a to je zřejmě něco, co si jako lidstvo nijak nechceme připouštět. Proto bych tímto textem ráda informovala čtenáře vůbec o existenci dědických titulů, o jejich náležitostech a obecně tak trochu o tom, jak se po smrti osoby s majetkem (a dluhy) nakládá.

Hlavní část bakalářské práce bude členěna do čtyř hlavních kapitol. V první části budou rozebrány pojmy, které se následně prolínají celým textem. Jde o základní, naprosto nezbytné pojmy, bez jejichž užití a vysvětlení by celý zbytek práce nedával smysl.

V další kapitole se budu věnovat předpokladům nabytí dědictví, jelikož přechod práv a povinností na právního nástupce není vždy zaručen a je tak potřeba splnění určitých podmínek. Část kapitoly bude také věnována zásadám, které se bezprostředně dotýkají dědického práva a na nichž je dědické právo založené.

Stěžejní kapitolou bude ta, jež se má zabývat konkrétními dědickými tituly. Zde bych ráda jednotlivé tituly detailněji rozebrala a věnovala se jim o něco podrobněji než jiným kapitolám, jelikož se jedná o jádro celé bakalářské práce. V této části se jako obzvlášť zajímavé jeví právě srovnání právních úprav minulých

s tou současnou, a proto i to bych si zde dovolila zmínit. Tyto nastíněné změny se vztahují například k znovuzavedení dědické smlouvy jakožto dědického titulu anebo třeba k rozšíření dědických tříd ze čtyř na šest.

V poslední, čtvrté, kapitole před závěrem bych se chtěla zabírat i případy, kdy k nabytí dědického podílu z nějakého důvodu nedojde. To se týká situací, kdy je možný právní nástupce vyděděn nebo se předem, smlouvou se zůstavitelem, dědictví zřekne či ho poté, co je mu dědické právo přiznáno, odmítne.

Základním zdrojem informací bude přirozeně zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník, konkrétně pak třetí část, hlava III – dědické právo.

1. Základní pojmy dědického práva

Ještě předtím, než budou v práci rozebírány jednotlivé dědické tituly a informace s nimi spojené, se jako více než vhodné jeví vysvětlení pojmů, které tvoří základ dědického práva. Seznámení se s nimi hned v počátku by následně mělo usnadnit pochopení celé práce.

Prvním pojmem, kterému je dobré se věnovat, jelikož se jedná o esenciální prvek zbytku textu, je samotné **dědické právo**. Dědické právo spadá pod právo občanské. Občanské právo pak dominuje celému odvětví soukromého práva. Základní dělení práva obecně je na soukromé a veřejné s tím, že soukromé právo je oproti veřejnému poněkud benevolentnější. Je založeno na tzv. dispozitivních normách, které umožňují, není-li to přímo zákonem zakázané, upravit vzájemná práva a povinnosti subjektů bez hrozby sankce. Navíc jsou si strany v takovém právním vztahu rovny, a to i v případě, že jednou z nich je stát. Ten zde totiž nevystupuje v roli autoritativní jednotky, která by rozhodovala o právech a povinnostech druhého.¹ Pramen, ze kterého odvětví soukromého práva čerpá, je nový občanský zákoník², tedy zákon č. 89/2012 Sb. A jinak tomu není ani u dědického práva. Část občanského zákoníku, která se problematice dědického práva věnuje je vymezena v hlavě III., v § 1475 až § 1720. Právě hned první paragraf (§ 1475, v odst. 1) říká, co rozumíme dědickým právem; „*dědické právo je právo na pozůstalost nebo na poměrný podíl z ní.*“ O celou pozůstalost půjde, jestliže připadá v úvahu jen jediný dědic, o poměrný podíl z ní tedy logicky tehdy, je-li potenciálních dědiců vícero.

Pozůstalost bude podrobněji rozebrána v následující kapitole, neboť jde vůbec o jeden ze základních předpokladů dědění, nicméně na tomto místě si můžeme dovolit alespoň stručné vysvětlení. **Pozůstalost** je soubor všech dluhů a majetku, který byl v době smrti jedince v jeho vlastnictví. Poměrný podíl z ní, jenž posléze reálně přejde na dědice, se nazývá **dědictví**, z čehož můžeme

¹ PLECITÝ, Vladimír, Josef SALAČ a Jan BAJURA. *Úvod do studia občanského práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 37-40. ISBN 978-80-7552-703-5.

² Zkráceně také jako OZ nebo NOZ

vyvodit, že pojem „dědictví“ je vymezen úžeji než pozůstalost.³ Pozůstalost, která se neudá nikomu z dědiců, a to ani těm, kteří na ni mají právo ze zákona, a nikoliv na základě zůstavitelovy vůle, případně státu. Tuto „nechtěnou“ pozůstalost, kterou nakonec získá stát, nazýváme **odúmrt'**. Nevýhodou pro stát je to, že na rozdíl od zákonných či závětních právních nástupců nemá stát právo na odmítnutí dědictví. Takže i přesto, že je daná pozůstalost sebevíc zadlužená, ji stát musí přijmout a věřitel zůstavitele je oprávněn vymáhat své pohledávky právě u státu.⁴

V předchozích dvou odstavcích byla zmíněna slova jako dědic a zůstavitel, a proto je vhodné i tato objasnit. **Zůstavitel** je výraz dědického práva, kterým se pojmenovává každá fyzická osoba, jejíž majetek a závazky přejdou po smrti na právního nástupce, jednodušeji řečeno jde o člověka, po kterém se dědí. **Dědic** pak musí být ten, kdo má oprávnění se takovým právním nástupcem stát – náleží mu dědické právo. Tím je při splnění dalších podmínek jednak osoba fyzická, ale také klidně právnická a popřípadě i stát. O způsobilosti nastoupit do práv a povinností zemřelého bude více pojednáno dále v textu. Nelze se ale zabývat dědictvím a zcela se vyhnout slovnímu spojení „nepominutelný dědic“.

Nepominutelným dědicem je každý potomek, který nebyl vyděděn nebo se dědictví nezřekl, v řízení o pozůstalosti, kde nebožtíkem je některý z jeho rodičů. Nedědí-li, nastupují do pozice nepominutelných dědiců jeho potomci (vnoučata zesnulého). Ustanovení o nepominutelném dědici (§ 1642–1645) jsou určitým způsobem v rozporu se zásadou volnosti rozhodování zůstavitele. To proto, že zákon částečně zůstaviteli ukládá, koho jako právního nástupce zvolit musí, a pokud takto sám od sebe neučiní, stane se tak i proti vůli zůstavitele. Předpokládá se ale, že většina lidí by stejně své vlastnictví chtěla v rodině ponechat, a tak asi ani neexistuje lepší varianta než zůstavit jej vlastním dětem. Nepominutelní dědici mají právo na takzvaný **povinný podíl**. Občanský zákoník přesně stanovuje velikost tohoto podílu. Paragraf 1643, odst. 2, zákona č. 89/2012 Sb. uvádí: „*Je-li nepominutelný dědic nezletilý, musí se mu dostat alespoň tolik,*

³ Obecně o dědickém právu. *Občanský zákoník* [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR, © 2013–2015 [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/dedicke-pravo/obecne>

⁴ Dědictví v České republice. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. MZV ČR [cit. 2022-02-23]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/consulate.newyork/cz/konzularni_a_vizove_informace/dedictvi/index.html

kolik činí tři čtvrtiny jeho zákonného dědického podílu. Je-li nepominutelný dědic zletilý, musí se mu dostat alespoň tolik, kolik činí čtvrtina jeho zákonného dědického podílu.“ Dále platí, že ať už je tento podíl v jakékoliv podobě, tzn. ať už jde o dědický podíl nebo odkaz, vždy musí zůstat nezatížen a pokud by jej zůstavitel nějak zatížil či omezil, nebude se k tomu přihlížet.⁵

⁵ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019, s. 241-247. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2.

2. Předpoklady dědění

2.1 Zásady dědického práva

Prakticky jakékoliv právní odvětví je založené na určitých zásadách a pravidlech, kterých je třeba se držet. Není tomu jinak ani u občanského, potažmo dědického práva. Mezi takové zásady můžeme především zařadit:

- zásadu zachování hodnot
- zásadu volnosti zůstavitele ohledně volby dědice
- zásadu rovnosti
- zásadu univerzální sukcese
- zásadu volnosti přijetí či odmítnutí dědictví
- zásadu ingerence veřejné moci⁶

Nutno podotknout, že výše uvedený výčet zásad není taxativní. Uvedeny jsou jen některé, ty nejzásadnější.

V **zásadě zachování hodnot** můžeme spatřovat jeden z cílů celého dědického práva. Tato zásada se odráží především v konceptu dědických tříd, které byly vytvořeny takovým způsobem, aby pozůstalost zůstala co nejvíce „v rodině“ a nepřipadla tak státu. **Zásada autonomie vůle zůstavitele**⁷ spočívá v tom, že si zůstavitel sám může vybrat, koho zvolí svým dědicem. Dokonce je i v jeho vůli nezvolit nikoho a nechat tak celý proces dědění na zákonem stanovené dědické posloupnosti. **Princip rovnosti** je v České republice, jakožto demokratickém státě, zakotven i ústavně. Konkrétně můžeme ustanovení týkající se rovnosti občanů najít jednak v Listině základních práv a svobod a jednak v samotné Ústavě. „*Pro oblast dědického práva vyzdvihněme především čl. 32 odst. 3 LZPS, podle kterého mají děti narozené v manželství i mimo ně stejná práva.*“⁸

⁶ CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Martin MUZIKÁŘ. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2017, s. 7. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-684-5.

⁷ Jinými slovy zásada volnosti zůstavitele ohledně volby dědice

⁸ CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Martin MUZIKÁŘ. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2017, s. 9. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-684-5.

Zásadou univerzální sukcese rozumíme fakt, že dědic po zůstaviteli nepřebírá jen aktiva, tedy majetek, ale i pasiva – povinnosti, dluhy. Rozdíl ovšem můžeme najít u odkazu⁹, kde se setkáváme s pojmem singulární sukcese. V takovém případě dědic nabývá nikoliv všechna práva a povinnosti, ale pouze některá. Většinou se ale odkazem, právě díky možnosti přebrat jen určitou část práv a povinností, nabývají aktiva, výjimečně pasiva. Předposlední výše zmíněnou zásadou je **princip volnosti přijetí či odmítnutí dědictví**, jinými slovy – nikdo nemůže být proti své vůli nucen stát se dědicem. A poslední uvedenou, ovšem neméně důležitou, tezí je **zásada ingerence¹⁰ veřejné moci**. Po smrti osoby, jejíž práva a povinnosti se mají dědit, řeší otázku jejich převodu výlučně soud. Nicméně rozhodnutí soudu ve věci pozůstalosti je výhradně deklaratorní. To znamená, že pouze a jen potvrzuje, kdo je dědicem, neboť práva a povinnosti vyplývající z dědictví vznikají již smrtí zůstavitele!¹¹

2.2 Podmínky vzniku dědického práva

K tomu, aby dědické právo mohlo být realizováno, je třeba splnit zákonem dané předpoklady. Tím je myšleno:

- a) smrt zůstavitele
- b) existence pozůstalosti
- c) způsobilý dědic
- d) dědický titul¹²

2.2.1 Smrt zůstavitele

Prvním a základním předpokladem pro dědění je smrt zůstavitele. Je naprosto pochopitelné, že ve chvíli, kdy se v životě setkáme s úmrtím blízké

⁹ Blíže rozebrán v kapitole 4.3

¹⁰ Zásah, vliv

¹¹ CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Martin MUZIKÁŘ. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2017, s. 10. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-684-5.

¹² PLECITÝ, Vladimír, Josef SALAČ a Jan BAJURA. *Úvod do studia občanského práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 235. ISBN 978-80-7552-703-5.

osoby, je vypořádávání dědictví to poslední, co bychom chtěli řešit. Bohužel ale i to je nutné obstarat.

Smrt fyzické osoby musí být zjištěna předepsaným způsobem. Ve většině případů se jedná o konstatování smrti lékařem, který prováděl prohlídku těla. Na základě toho je vystaven matričním úřadem úmrtní list a osoba je oficiálně považována za mrtvou. Takto uznává za mrtvého i zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění, § 26 – „*Smrt člověka se prokazuje veřejnou listinou vystavenou po prohlédnutí těla mrtvého stanoveným způsobem.*“ Pokud ovšem není možné dokázat úmrtí člověka úředním (nařízeným) způsobem, ale je jisté, že daná osoba již nežije, existuje zde možnost, že soud na základě podnětu jedince, který na tom má právní zájem, rozhodne o prohlášení fyzické osoby za mrtvou. Obdobně lze za mrtvého prohlásit nezvěstného, je-li více než pravděpodobné, že již nežije. Pokud by se ale prokázalo, že osoba označena za mrtvou žije, soud je povinen své rozhodnutí zrušit. Pro dědické řízení je důležitý i den, kdy smrt nastala, popřípadě den, kdy byl jedinec soudem prohlášen za mrtvého. U zákonného dědění se právo na pozůstalost nebo podíl z ní nabývá vždy okamžikem smrti, a proto je důležité znát den úmrtí. Dědí-li se ale na základě jiného dědického titulu – závěti nebo dědické smlouvy, pak může být nabytí pozůstalosti závislé na splnění podmínky nebo spojené s jiným datem (doložení času).¹³

2.2.2 Existence pozůstalosti

Poté, co je splněna podmínka smrti zůstavitele, je třeba se zaměřit na otázku existence pozůstalosti. Řízení o pozůstalosti po zůstaviteli se zahajuje vždy. Soud jej ale zastaví v případě, kdy zemřelá osoba neměla žádný majetek, nebo pokud její majetek měl pouze nepatrnou, zanedbatelnou hodnotu. Pozůstalostí rozumíme veškeré jmění zůstavitele v okamžiku jeho smrti. Zde je ovšem třeba upozornit na to, že ne všechna práva a povinnosti se dají přebírat. Práva a povinnosti výlučně spjatá s jednou danou osobou totiž zanikají její smrtí.

¹³ PLECITÝ, Vladimír, Josef SALAČ a Jan BAJURA. *Úvod do studia občanského práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 235–236. ISBN 978-80-7552-703-5.

Mezi práva, která po smrti zanikají patří například právo na vyživovací povinnost, registrované partnerství, manželství anebo třeba osobní služebnost. Odlišnost můžeme spatřovat v právu na náhradu nemajetkové újmy. Úprava se totiž v předchozím a současném občanském zákoníku liší. Zákon č. 40/1964 Sb., a tedy původní občanský zákoník, stanovil v § 579 odst. 2, že smrtí věřitele zaniká i právo na bolestné a na náhradu za ztížení společenského uplatnění. V praxi se pak ve výsledku ustálilo, že nárok na náhradu nemajetkové újmy smrtí poškozeného zaniká, jelikož se jedná přesně o takové právo, které se váže výhradně na jednu jedinou osobu. Nicméně toto ustanovení se již v novém OZ nenachází. Ba naopak, s odkazem na § 1475 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb. můžeme vyvodit, že právo na náhradu nemajetkové újmy, které by bylo jako dluh uznáno nebo uplatněno u orgánu veřejné moci (soudu) ještě před smrtí poškozeného, je možné považovat za součást pozůstalosti.¹⁴

Nejčastěji děděným právem je bezesporu právo vlastnické. Ovšem zajisté sem spadají také práva autorská anebo práva z vynálezů či objevů. Vždy je třeba, aby si dědic uvědomil, že nedědí pouze výhody, a tedy aktiva, ale že zároveň se smrtí zůstavitele přechází na dědice také jeho závazky vůči věřitelům – pasiva. I z tohoto důvodu byla, s oporou v občanském zákoníku, vytvořena možnost odmítnutí či zřeknutí se dědictví.¹⁵ Zároveň ale NOZ také obsahuje ustanovení o tzv. soupisu pozůstalosti. V § 1684, zákona č. 89/2012 Sb. je uvedeno – „*Účelem soupisu pozůstalosti je zjistit pozůstalostní jmění a určit čistou hodnotu majetku v době smrti zůstavitele.*“ To je důležité pro toho, kdo se nechce vzdát, zříct či odmítnout celé dědictví, ale zároveň nechce za dluhy zemřelého ručit celým svým majetkem. Dle paragrafu 1674 NOZ je totiž možné využít práva na výhradu soupisu. Dědic, který uplatní právo výhrady soupisu bude za dluhy zůstavitele ručit

¹⁴ DOLEŽAL, Tomáš. Několik poznámek k problematice převoditelnosti práva na náhradu nemajetkové újmy vzniklé v důsledku zásahu do přirozených práv člověka a jeho přechodu na dědice. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* [online]. 2016, vol. 6, no. 1, s. 74-83 [cit. 2021-12-29]. ISSN 1804-8137. Dostupné z: <http://medlawjournal.ilaw.cas.cz/index.php/medlawjournal/article/view/111/105>

¹⁵ Více v kapitole 5.

pouze do výše nabytého dědictví, v případě, kdy je jediným dědicem, anebo do výše svého dědického podílu, je-li dědiců vícero.¹⁶

2.2.3 Způsobilý dědic

Za způsobilého dědice považujeme především fyzickou a právnickou osobu, která z dědického práva nebyla vyloučena, ovšem způsobilým dědit je i stát.

Člověk, jakožto fyzická osoba, se způsobilým dědicem stává již svým narozením. Dokonce i nenarozené dítě může dědit (*nasciturus*). To ale pouze pod podmínkou, že se narodí živé. Pokud ne, hledí se na něj, jako kdyby nikdy nebylo. Způsobilost k dědění tedy počíná narozením člověka a zaniká jeho smrtí. Osoba, která zemřela před nebo současně se zůstavitelem nemůže dědit. Problém nastává v okamžiku, kdy není jasné, zdali první zemřel právní nástupce nebo zůstavitel. V takovém případě se uplatní vyvratitelná domněnka dle § 27 NOZ, že oba zemřeli současně. V životě je možné setkat se s různými situacemi, a proto není nereálné, aby se dědic sice dožil smrti zůstavitele, a tedy ho přežil, avšak zemřel dříve, než byl soudem oficiálně uznán dědicem. Tehdy mluvíme o tzv. „transmisi dědictví“, což znamená, že do práv a povinností původního zůstavitele nastupuje dědic (původního) dědice.¹⁷

Právnická osoba je způsobilá k dědění od jejího vzniku do jejího zániku. Nabývat dědictví může dokonce i právnická osoba, která za života zůstavitele ještě neexistovala, avšak do maximálně jednoho roku od smrti zůstavitele vznikne (§ 1478 NOZ).

A nakonec i stát může vystupovat jako způsobilý dědic. Tím se stává buď na základě závěti, anebo v případech, kdy nikdo, ani podle dědické posloupnosti, nedědí. Pak totiž pozůstalost připadá státu a jedná se o odúmrtí. Avšak v řízení místo státu figuruje Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, konkrétně

¹⁶ KINDL, Milan. *Občanský zákoník: praktický komentář*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, s. 103. ISBN 978-80-7380-742-9.

¹⁷ CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Martin MUZIKÁŘ. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2017, s. 16. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-684-5.

pak jeden pověřený pracovník tohoto úřadu. Na rozdíl od obou předchozích, stát nemá právo dědictví odmítnout!¹⁸

2.2.4 Dědický titul

Posledním, nikoliv ale zanedbatelným, předpokladem k tomu, aby právní nástupce mohl pozůstalost nabýt, je existence dědického titulu. Jinak řečeno; existence právního důvodu, který deklaruje, že dědictví konkrétnímu dědici opravdu patří a může jej bez problémů nabýt. Zákonodárce ustanovil, že v České republice se dědí na základě tří titulů, a těmi jsou – dědická smlouva, závěť a zákon.¹⁹

¹⁸ PLECITÝ, Vladimír, Josef SALAČ a Jan BAJURA. *Úvod do studia občanského práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 253. ISBN 978-80-7552-703-5.

¹⁹ CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Martin MUZIKÁŘ. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2017, s. 22. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-684-5.

3. Jednotlivé dědické tituly

Každý z nás má naprosto odlišný život a každý z nás ho žije odlišným způsobem. Konec je ale pro všechny stejný. Všechny nás nakonec čeká smrt, některé dříve, některé později, ovšem jistota je jen jedna – smrt je nevyhnutelná. Nicméně někteří lidé mohou svůj konec určitým způsobem očekávat. To především, když ochoří vážnou nemocí, jejich celková kondice není ideální anebo již mají převážnou část života za sebou. Ve chvíli, kdy si člověk uvědomuje, že mu nejspíš již mnoho času na tomto světě nezbyvá, začne možná v určitém stádiu řešit i důsledky svého odchodu. A mezi ty patří právě i to, co se stane s jeho majetkem. A proto zde existuje možnost, jak ještě za svého života ovlivnit, jak bude se jměním zůstavitele po jeho smrti naloženo. Tou možností je pořízení pro případ smrti. Na výběr je ze tří forem, konkrétně jde o **závěť**, **dědickou smlouvu** a **dovětek**. Při využití jedné z variant pořízení pro případ smrti dojde k nabytí vlastnictví (a dluhů) mrtvého na základě tzv. testamentární dědické posloupnosti. To znamená, že dědit budou pouze ty osoby, kterým to na základě zůstavitelovy projevené vůle, přísluší.

Někdy ovšem smrt přijde nečekaně nebo zůstavitel nechce o svém majetku před smrtí rozhodovat, ale samozřejmě i tehdy je nutné majetkové poměry zemřelého vyřešit. Při neexistenci zákonem uznaného projevu vůle ohledně dědictví se postupuje dle zákonné dědické posloupnosti čili dědí se **ze zákona**. Vždy je tu však snaha o to, aby majetek zůstal co nejvíce v rodině, u lidí, kteří byli zůstaviteli nejbližší.

3.1 Závěť

Závěť je jedním z, právem uznaných, dědických titulů, a zároveň nejspíše nejvýznamnějším pořízením pro případ smrti. V zákoně je definována jako „*odvolatelný projev vůle, kterým zůstavitel pro případ své smrti osobně zůstavuje jedné či více osobám alespoň podíl na pozůstalosti, případně i odkaz.*“ Je to jednostranný projev vůle a v žádném případě není možné zastoupení, ani smluvní, ani ze zákona. Kdo nemůže závěť pořídit osobně, nemůže ji pořídit vůbec!

3.1.1 Náležitosti

Vzhledem k tomu, že vytvoření závěti je právním jednáním, tak v první řadě je nutné splnit obecné náležitosti kladené na jakékoliv právní jednání. Díky tomu, musí být vůle zůstavitele činícího závěť daná, pravá, vážná a omylu prostá. Navíc ještě musí být provedena určitě a srozumitelně.²⁰ Vznikly-li by pochybnosti o vážnosti, dobrovolnosti projevené vůle nebo by obsah závěti nebyl určitý či srozumitelný a nebylo by možné jej objasnit ani výkladem, jednalo by se o nicotné právní jednání, ke kterému se nepřihlíží. Jinak ale vždy platí, že se závěť vykládá tak, aby bylo co nejvíce vyhověno vůli zůstavitele.

Jak je okrajově zmíněno výše, ne každý je způsobilý závěť vytvořit, protože zastoupení zde nepřipadá v úvahu. Z čehož lze vyvodit, že k pořízení závěti je potřeba být plně svéprávný. Nový občanský zákoník říká, že svéprávná osoba má schopnost právně jednat – nabývat pro sebe svým vlastním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem, k čemuž v České republice dochází zpravidla dosažením zletilosti (od 18 roku života). Každé pravidlo má však svou výjimku, a tak i tady ji nalezneme. Zákon ve své podstatě uvádí čtyři skutečnosti, za kterých i osoby, které nejsou plně svéprávné, mohou pořizovat pro případ smrti. Prvně jsou jimi nezletilí, kterým již bylo patnáct let. Nezletilý má možnost pořídit závěť nejdříve v den svých patnáctých narozenin, vždy však pouze v podobě veřejné listiny, provést tak může i bez souhlasu zákonného zástupce. Na základě § 1527 NOZ je schopen pořídit platnou závěť i ten, kdo je obecně nezpůsobilý z důvodu omezené svéprávnosti, nicméně uzdravil se do té míry, že je s to projevit svou vůli. Zákon již ale neříká nic o způsobu, jakým vůle musí být projevena, na rozdíl od jedince, jehož svéprávnost je též omezena, ale který nepořizuje ve světlém okamžiku. Ten je povinen, jestliže chce pořizovat pro případ smrti, učinit tak ve formě notářského zápisu – veřejné listiny. A nakonec ti, kteří pro svou závislost (ať už na alkoholu, psychotropních látkách nebo herních automatech), jež představuje závažnou duševní poruchu, byli omezeni ve svéprávnosti, mohou učinit závěť jakýmkoli způsobem, ale podmínce se nevyhnou. Podmínka, která tu

²⁰ PLECITÝ, Vladimír, Josef SALAČ a Jan BAJURA. *Úvod do studia občanského práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 238. ISBN 978-80-7552-703-5.

je stanovená, se týká rozsahu pozůstalosti. Chorobně závislí lidé mohou pořídit jen maximálně o polovině pozůstalosti. Druhá půlka zůstává zákonným dědicům.²¹

Věnujme se alespoň letmo i obsahovým náležitostem, neboť jejich nesplnění způsobuje neplatnost celé závěti. Jednu z náležitostí vyčteme přímo z ustanovení (§ 1494) zákona č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník v platném znění, pokud použijeme výklad z opaku (a contrario). V ustanovení je uvedeno, že jestliže není jasné, v jakém roce, měsíci a dni byla závěť vytvořena a existuje-li vícero závětí, které si navzájem odporují nebo pokud jiným způsobem závisejí právní účinky na určení doby pořízení, je závěť neplatná. Z toho se dá vyvodit, že důležitou obsahovou náležitostí je právě informace o dni, měsíci a roce učinění pořízení pro případ smrti, a to i přesto, že zákon již datování (na rozdíl od úpravy z roku 1964) výslovně nevyžaduje. Dále je nezbytné v závěti určit dědice. Rozhodnutí o osobě (osobách) dědice nemůže nikdy za zůstavitele udělat někdo jiný, neboť by to bylo v rozporu s platnými právními předpisy. Za dědice mohou být zvolené pouze osoby s právní osobností. Což je v praxi jakákoliv fyzická osoba, neboť ty nabývají právní subjektivitu již narozením, a také sice ještě nenarozené, ale počaté, dítě. Právnícké osoby získávají právní osobnost svým vznikem. Jak má být v závěti dědic vyznačen už řečeno není. Využít se dá jakýkoliv způsob, kterým bude možno identifikovat jednu konkrétní osobu tak, aby nedošlo k její záměně za jinou. Obvykle se využijí klasické základní identifikační údaje jako je jméno, příjmení, datum narození, adresa apod. U právníckých osob je dobré uvést název, IČO a případně i sídlo. Zůstavitel může jako své dědice povolat i skupinu lidí bez konkrétního určení jednotlivých osob. V takové situaci se považují za dědice všichni ti, co v době smrti zůstavitele do dané skupiny náleželi, tzn. byla-li například jako dědic uvedena rodina, pak dědí všichni členové rodiny, kteří přežili zůstavitele. Obdobně má pořizovatel závěti možnost ustanovit svým dědicem i skupinu osob, kteří spadají třeba pod označení „chudí“ nebo „nemocní“. Součástí závěti musí být také označení alespoň podílu na pozůstalosti. To znamená, že zůstavitel může určit, že celou pozůstalost zdědí jedna jediná osoba, ale také ji může rozdělit mezi vícero lidí a těm tak připadne pouze určitá část.

²¹ CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Martin MUZIKÁŘ. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2017, s. 59-62. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-684-5.

Pokud zůstavitel sice uvede, že chce, aby do jeho práv nastoupilo po jeho smrti více osob, ale následně opomene určit v jaké míře se tak u každého z nich má stát, pak může pomoci zákon. Přesto je ale samozřejmě pro všechny mnohem lepší, jsou-li podíly uvedeny zůstavujícím člověkem, pak toliko nehrozí nespokojenost a spory mezi nabyvateli.²² Nicméně občanský zákoník rozděluje podíly, pokud tak zůstavitel neučinil, paragrafy 1500 a 1501 - § 1500 „(1) Je-li povoláno několik dědiců a podíly nejsou určeny, mají právo na pozůstalost rovným dílem. (2) Je-li povoláno několik dědiců tak, že jsou všem určeny podíly, ale pozůstalost není vyčerpána, mají právo na zbylou část pozůstalosti zákonní dědicové. Toto právo zákonní dědicové nemají, zůstavil-li zůstavitel povolaným dědicům zřejmě celou pozůstalost, byť i při výčtu podílů nebo věcí něco přehlédl. A § 1501 „(1) Vyměří-li zůstavitel některým z povolaných dědiců určité podíly a jiným nikoli, připadne dědicům povolaným bez podílu zbylá část pozůstalosti rovným dílem. (2) Nezbude-li nic, srazí se pro dědice, který byl povolán bez podílu, poměrně ze všech vyměřených podílů tolik, aby se mu dostalo podílu rovného s dědicem, kterému bylo vyměřeno nejméně. Jsou-li podíly ostatních dědiců stejné, srazí se z nich tolik, aby se dědici, který byl ustaven bez podílu, dostal podíl s nimi stejný.“

3.1.2 Druhy závěti

Holografní závěť – neboli závěť psaná vlastní rukou, je jedna z forem, kterou může zůstavitel při pořizování pro případ smrti využít. Při volbě tohoto způsobu pořizování je nezbytně nutné dodržet písemnou formu zpracování, psát vlastní rukou (nikoliv tedy třeba na počítači) a celou závěť ještě stvrdit svým podpisem. Není důležité, aby při sepisování závěti byli přítomni svědci, ale zároveň jejich přítomnost ničemu nevádí. Vše, co následuje po podpisu je neplatné. Podpis tak symbolicky „uzavírá“ text závěti. Zůstavitel si může text ponechat u sebe, u jiného nebo jej dát do úschovy notáři.²³

²² SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 54-57. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3.

²³ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019, s. 61-62. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2.

Allografní závěť – tento typ není psán vlastnoručně, tudíž může být vytvořen na psacím stroji, počítači nebo obdobném zařízení anebo třeba jen rukou osoby odlišné od zůstavitele. Využívají ji především ti, kterým psaní již činí problémy, zároveň ale bohužel lze tento typ nejsnadněji zneužít k podvodu, a díky tomu se také jedná o formu závěti, která často vede ke sporům ohledně její pravosti. Při vytváření allografní závěti je nezbytná přítomnost dvou svědků, před kterými zůstavitel prohlásí, že jde o jeho poslední vůli, a kteří tuto skutečnost po vytvoření závěti potvrdí svým podpisem na listině. Role svědka tu je velice důležitá, neboť vytváří záruku vážnosti a dobrovolnosti zůstavitelovy projevené vůle. Z tohoto důvodu jsou na svědky kladeny speciální nároky. Jako svědci tím pádem nemohou posloužit osoby s omezenou svéprávností nebo neznalé jazyka (či jiného způsobu dorozumívání), který zůstavitel využívá při projevu své poslední vůle. Současně s tím nemá možnost být v roli svědka dědic (odkazovník), pokud by se svědectví mělo týkat toho, co on sám má zdědit. A ze stejného důvodu nemůže být v této situaci svědkem ani osoba dědici blízká nebo dědicův (odkazovníkův) zaměstnanec. Pro platnost té části, kde se zůstavuje ve prospěch jedince výše jmenovaného, je potřeba, aby byla potvrzena třemi svědky nebo sepsána vlastnoručně samotným nebožtíkem.²⁴

Poslední vůle je obecně považována za soukromou záležitost jejíž obsah by měl zůstat v tajnosti. A právě proto zákon stanoví, že každý, kdo byl přítomen vytváření závěti, ať už jako tlumočník, svědek, pisatel nebo jiná důležitá osoba, je povinen zachovávat mlčenlivost o věcech, které se v této souvislosti dozvěděl (pokud si zemřelý nepřál jinak). Ten, kdo mlčenlivost poruší, má povinnost odčinit újmu, která porušením vznikla.

Možná by bylo dobré alespoň na okraj zmínit, že NOZ pamatuje i na nevidomé či jinak smyslově postižené lidi. Samozřejmě i ti mají možnost učinit své pořízení pro případ smrti. U nevidomých je rozdíl v tom, že namísto dvou svědků je potřebná účast tří svědků, kdy jeden z těch, který závěť nenapsal ji nahlas před nevidomým přečte. Ten následně prohlásí, že sepsaná listina opravdu zcela vyjadřuje jeho vůli. Na obdobné bázi to funguje i u jinak smyslově postižených

²⁴ PLECITÝ, Vladimír, Josef SALAČ a Jan BAJURA. *Úvod do studia občanského práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 241. ISBN 978-80-7552-703-5.

s tím rozdílem, že se využije způsob dorozumívání, který musejí všichni přítomní ovládat.²⁵

Závěť pořízená veřejnou listinou je bezesporu nejspolehlivějším způsobem pořízení pro případ smrti. Jednak je sepsána ve formě notářského zápisu, který provádí k tomu oprávněná úřední osoba – notář, a jednak je uschována na místě, ke kterému kromě zpracovávajícího notáře nebo osob jím pověřených, nemá nikdo jiný přístup. Fakt, že se poslední vůle nachází u notáře a elektronické „Evidenci právních jednání pro případ smrti“, dává jistotu, že s ní nebude nijak manipulováno, a že bude projednána přesně tak, jak si zůstavitel představoval.²⁶ Zároveň tím, že se jedná o veřejnou listinu, tak se pak jen těžko namítá, že jde o podvrh a v případě, že by k tomu došlo, bude břímě dokazování ležet na bedrech namítající osoby. Nutno podotknout, že námitky nestačí. K vyvrácení pravosti veřejné listiny je nutné tuto skutečnost přímo dokázat, což nebývá jednoduché. Při pořizování závěti je navíc notář povinen se vždy přesvědčit o tom, že vůle projevená zůstavujícím člověkem je rozvážná (nebyla provedena v rozčilení, zmatení, rozrušení apod.), vážná a dobrovolná.

Fakultativně²⁷ může pořízení veřejnou listinou využít kdokoliv, nicméně jsou i okolnosti, kdy je tato forma povinná (obligatorní). O některých již bylo v textu pojednáno, jiné si teď představíme poprvé. Pořizovat veřejnou listinou je povinna, jak již bylo zmíněno, nezletilá osoba starší 15 let a také ta, která je omezená ve svéprávnosti, nikoliv však z důvodu chorobné závislosti. Dále ten, kdo není schopen číst a psát a zároveň nemá možnost seznámit se s obsahem listiny ani při využití speciálních přístrojů nebo pomůcek nebo není s to listinu stvrdit svým podpisem či jiným vlastním znamením. A poslední okolností, která podmiňuje pořizovat touto formou, je pobyt ve zdravotnickém nebo sociálním zařízení v případě, kdy chce zůstavující učinit svým dědicem zaměstnance nebo vlastníka takového zařízení. Jde o to, že stav, kdy jedinec potřebuje zdravotní či obdobnou pomoc a je tím pádem závislý na druhých, v něm může vyvolat pocit dlužnosti

²⁵ CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Martin MUZIKÁŘ. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2017, s. 77-82. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-684-5.

²⁶ Závěť. *Notářská komora České republiky* [online]. Notářská komora České republiky [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/sluzby/dedicke-pravo/zavet>

²⁷ Nepovinně, dobrovolně

nebo závaznosti vůči pomáhajícím osobám. V nastalé situaci se člověk většinou nerozhoduje tak, jak by rozhodl nenacházejíc se ve stavu závislosti na pomoci druhého, a proto je jakékoliv pořízení pro případ smrti odlišné od veřejné listiny nepřípustné.²⁸

3.1.3 Úlevy při pořizování závěti

Při aktualizaci občanského zákoníku v roce 2012 se po více než padesáti letech navrátilo do jeho obsahu ustanovení týkající se úlev při pořizování závěti. Těch se dá využít, ocitne-li se jedinec v mimořádné situaci, kdy hrozí, že oficiální závěť se všemi náležitostmi již nebude mít šanci vytvořit. Úlevy lze spatřovat v nárocích na svědky, které nejsou tak „přísné“ jako je tomu obvykle, nebo v tom, že se nelpí na písemné podobě. Ovšem situací, za kterých je možné úlevy využít není mnoho.

Prvním případem je bezprostřední a patrné ohrožení života způsobené nenadálou událostí. Je naprosto logické, že se v této chvíli nedá rozumně požadovat, aby si pořizovatel sehnal psací potřeby, papír a vlastnoručně si sepsal závěť, neboť na to mnohdy ani není čas. Důležité je, že ohrožení života je zřejmé a objektivní, např. velmi vážné zranění po autonehodě. Tehdy postačí, když dotčený vyjádří svou vůli ústně před třemi přítomnými svědky. Svědci nemusejí být ani plnoletí ani plně svéprávní, stačí, že jsou schopni věrohodně popsat okolnosti důležité pro výklad závěti, která byla při jejich svědectví učiněna.

Druhý případ je podobný předchozímu, rozdíl tkví v tom, že pořizovatel se nachází v místě, kde je běžný společenský styk ochromen v důsledku mimořádné události a díky tomu by bylo pošetilé domáhat se pořízení standardním způsobem. Nejde tedy přímo o zůstavitelův stav, ale o situaci, která je odlišná od normálu, jako příklad uveďme třeba tornádo, povodeň nebo jinou živelnou pohromu. I tak ale je nutná současná přítomnost tří svědků, před kterými je následně možno ústní závěť pronést. Následovat by mělo sepsání záznamu o provedené závěti, aby bylo jasně dané, jak zemřelý pořídil. Jestliže žádný záznam zhotoven není, pak jako

²⁸ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 58-60. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3.

oprávnění k nabývání podílu z pozůstalosti poslouží soudní protokol o výsledku svědků.²⁹

Ve třetím případě se závěť s úlevami užije tehdy, hrozí-li, že by zůstavující jedinec zemřel dříve, než by stihl s notářem vytvořit notářský zápis o své pozůstalosti. Tehdy je k těmto účelům oprávněn starosta, nebo jiná osoba oprávněná k úkonům starosty, za přítomnosti dvou svědků. Obec je následně povinna doručit záznam o pořízení k notáři do úschovy.

Úlev je možno využít i na palubě letadla zapsaného v leteckém rejstříku ČR či na palubě plavidla, které pluje pod státní vlajkou ČR. Musí k tomu však existovat vážný důvod. Opět je takové pořízení provedeno pod „dohledem“ dvou svědků a činí jej velitel letadla nebo lodě. Obdobně je tomu u vojáků, kteří se účastní vojenských operací nebo ozbrojeného konfliktu. Rozdíl je v tom, že vše zaznamenává velitel jednotky anebo voják s hodností důstojník a vyšší.

Třetí, čtvrtý a pátý případ mají mnoho společného. Závěti vytvořené touto formou mají potenciál se při splnění požadavků stát veřejnými listinami. Požadavky jsou následující: podpis obou svědků a zaznamenávající osoby, přečtení obsahu zůstaviteli a potvrzení, že se vážně jedná o jeho vůli a pokud možno, tak ještě podpis pořizovatele. Když se na listině nenacházejí signatury svědků, nic zásadního se neděje a pořízení je stále platné, jen se už tato listina nepovažuje za veřejnou.

Platnost ulevujících závětí není neomezená. Respektive, u prvních dvou uvedených situací trvá 14 dní a u zbývajících případů 3 měsíce od doby, kdy pominul důvod vytvářet ulevující závěť. Zároveň ale tato doba nezačne běžet, dokud neexistuje reálná možnost učinit poslední vůli v podobě notářského zápisu.³⁰

²⁹ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 58-60. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3.

³⁰ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019, s. 79-81. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2.

3.1.4 Vedlejší doložky

Když si opět dovolíme srovnat starý a nový občanský zákoník, zjistíme, že do nové právní úpravy byly přidány takzvané „vedlejší doložky v závěti“. Zákon č. 40/1964 sb., občanský zákoník výslovně zamítal jakoukoli podmínku přidanou k závěti. Nicméně později, a zřejmě i díky změně politického režimu, se zakořenila myšlenka, že je důležité vyhovět přání zemřelého v co největší míře. „*Předpokládáme-li hospodářský a právní pořádek založený na institutu soukromého vlastnictví a mezigenerační kontinuitu cílů, a tím i motivaci k produktivní činnosti, spořivosti a vůbec ke spořádanému životu, jeví se jako nejvyšš účelné dát zůstaviteli možnost, aby dal pokyny, jak uspořádat majetkové poměry vzešlé z jeho celoživotní činnosti pro dobu po jeho smrti.*“³¹ V rámci vedlejších doložek může být uložena podmínka, příkaz či doložení času. Doložka se ale nesmí týkat manželství, lépe řečeno nesmí přikazovat setrvání, uzavření nebo naopak zrušení svazku manželského. Přihlížet se nebude ani k doložkám, které jsou nesrozumitelné, proti veřejnému pořádku nebo které zřejmě obtěžují dědice či odkazovníka z důvodu zůstavitelovy svévole. Zákonná úprava sice uvádí jako vedlejší doložky pouze tyto tři výše vyjmenované, ale současně se v pododdíle s nimi nachází ještě pojem správce pozůstalosti a vykonavatel závěti, a proto i o nich bude v této kapitole zmínka.

Vykonavatel závěti se stanovuje proto, aby v rámci pozůstalostního řízení existoval někdo, kdo bude kontrolovat, zdali je poslední vůle naplňována tak, jak si to zesnulý přál. Zůstavitel může určit vykonavateli odměnu za jeho práci, ale také mu stanovit povinnosti, které má v rámci svého poslání plnit. Obvykle je do funkce vykonavatele povolána osoba blízká zůstaviteli. Nic ale nebrání tomu, aby se jím stal notář, nebo dokonce právnická osoba, jež se zabývá službami téhož druhu. Hlavním úkolem je tedy dohlížet na dodržování poslední vůle nebožtíka, a to s péčí řádného hospodáře, jelikož pokud tak není konáno, má pozůstalostní soud právo vykonavatele z jeho funkce odvolat. Trochu podobná je role „**správce pozůstalosti**“. Jeho náplní je spravovat majetek z pozůstalosti a chránit tak zájem dědiců, ale také třeba věřitelů. I on může být odměňován a při neplnění povinností

³¹ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 640. ISBN 978-80-7208-922-2.

odvolán. Rozdíl tudíž spatřujeme jednak v jejich činnosti a jednak ve způsobu jmenování do funkce. Správce lze povolát pouze veřejnou listinou. Pro oba platí, že mohou ze své funkce kdykoliv odstoupit, účinnost odstoupení nastává v okamžiku, kdy dojde k soudu.³²

Jsou dva druhy **podmínek**, které může zůstavitel do závěti zakotvit. První z nich je podmínka rozvazovací. Tehdy se jedná o to, zda právní důsledky, které již vznikly, pomínou či nikoliv. Dědic sice nabývá svou část pozůstalosti ihned po smrti zůstavitele, tak jako kdokoliv jiný, ale v okamžiku, kdy dojde ke splnění podmínky stanovené zůstavitelem, jeho dědické právo zaniká. Jinými slovy – dědické právo platí pouze od smrti pořizovatele závěti do uskutečnění podmínky. Druhým typem je odkládací podmínka, která je založena přesně na opačném principu. Právnímu nástupci zemřelého vzniká právo na pozůstalost až ve chvíli, kdy podmínku naplní. Nedojde-li ke splnění, pak se jedinec, jenž byl splněním podmínky vázán, vůbec dědicem nestává. Oba typy mají jedno společné. Pokud má dědic (odkazovník) vykonat určité jednání, které je reálně možné zopakovat, tak je povinen tak učinit, a to i v případě, kdy už bylo konáno za života zůstavitele.

Doložka času je opět dvojího typu. Za prvé – doložení času na dobu určitou. Tehdy doba počíná dnem smrti člověka, který využil možnosti ukotvit do pořizení časovou doložku, a končí dnem, který je v závěti exaktně uveden. Následně dědické právo zaniká. Za druhé – doložení času od určité doby, to znamená, že dědické právo konkrétnímu jedinci nevzniká současně se smrtí zůstavitele, ale až později. Opět od okamžiku, který určí pořizovatel. Není těžké si povšimnout, že podmínka a doložka času fungují na velmi obdobném principu. Odlišnost však spočívá v tom, že okolnost uvedená v podmínce nikdy nemusí nastat, kdežto určený časový okamžik nastane vždy!

Pomocí **příkazu** je možné dědici „poručit“, aby něco konal, opomenul, strpěl nebo jiným způsobem nakládal s nabytými věcmi. Stejně jako podmínka, která není splněna, i nesplněný příkaz způsobuje nemožnost stát se dědicem. Domáhat se naplnění příkazu může samozřejmě, ten, komu je to ku prospěchu, ale také

³² PLECITÝ, Vladimír, Josef SALAČ a Jan BAJURA. *Úvod do studia občanského práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 2243-244. ISBN 978-80-7552-703-5.

například vykonavatel nebo jiná osoba označena v závěti. Jestliže má mít ze splnění příkazu užitek veřejnost, může jej vymáhat orgán veřejné moci. Má-li mít ze splnění výhodu skupina osob bez bližšího určení, pak může provedení příkazu požadovat právnická osoba, jejíž cílem je chránit zájmy takové skupiny. V praxi mohou nastat i situace, kdy nelze splnit příkaz přesně podle představ zesnulého, a právě tehdy NOZ akceptuje i jakékoliv plnění, které alespoň přibližně obsahu příkazu vyhovuje.³³

3.1.5 Zrušení závěti

Ke zrušení závěti dojde, jestliže ji pořizovatel odvolá nebo vytvoří novou. Zrušit závět je výsadní právo pouze samotného zůstavitele, nikdo jiný nemůže o zrušení pravomocně rozhodnout. Odvolání je možné provést různými způsoby; výslovně – tak, že se sepíše listina s odvoláním, požadavky na tuto listinu jsou stejné jako požadavky na závět (pořízena vlastní rukou nebo před dvěma svědky), mlčky – tím, že se zničí anebo vyžádáním si notářského zápisu z úschovy. Nutno podotknout, že z úschovy od notáře lze vydat závět pouze a jen osobně samotnému pořizovateli. *„Dojde-li ke zničení listiny obsahující poslední vůli zůstavitele neúmyslně nebo osobou odlišnou od zůstavitele, bude pořízení pro případ smrti přesto vyvolávat právní účinky, jestliže se prokáže, že závět obsažená ve zničené listině měla potřebné formální náležitosti a zjistí-li se současně, jaký měla obsah. Podobně lze uzavřít při ztrátě listiny obsahující poslední vůli zůstavitele.“*³⁴

Nejčastějším způsobem zrušením závěti však zůstává vytvoření závěti nové. Novější verzí se zrušuje původní, a to v rozsahu, ve kterém nemá šanci proti nové obstát. Což znamená, že byl-li v původní variantě zůstaven rodinný dům dceři zůstavitele a následně podle novější závěti by měl tento dům nabýt vnuk zůstavitele, pak je prvotní verze neplatná a právo vlastnit tento rodinný dům přísluší vnukovi. Není však vyloučena možnost například první závětí přenechat dceři byt a druhou závětí zůstavit synovi chatu – takto pořízené závěti vedle sebe

³³ CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Martin MUZIKÁŘ. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2017, s. 100-103. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-684-5.

³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013 sp. Zn. 21 Cdo 2242/2012

obstojí a platné tedy budou obě. Je-li zrušena pozdější závěť, a ta původní ponechána, nastupuje právní fikce, že dřívější verze nikdy zrušena nebyla a postupuje se dle ní.³⁵

3.2 Dědická smlouva

Dědická smlouva je institut, který se v českém dědickém právu nacházel již v minulosti, avšak jen do roku 1950, kdy byl z právní úpravy vyňat. Tudíž dle občanských zákoníků z let 1950 a 1964 bylo možné nabývat dědictví pouze na základě závěti či zákona. NOZ však opět rozšířil řadu dědických titulů, a to právě o dědickou smlouvu. Na rozdíl od závěti se jedná dvoustranné (a výjimečně i vícestranné) právní jednání, díky čemuž je dědická smlouva právně nejsilnějším dědickým titulem, neboť smlouva vždy zavazuje a její závazky mají být plněny.³⁶ Má dokonce přednost i před závětí, a to i tehdy, byla-li závěť pořízena s datem pozdějším než dědická smlouva. Tento typ pořízení pro případ smrti se dá uzavřít i ve prospěch třetí osoby, nikdy však k její tíži, z čehož vyplývá, že prostřednictvím smlouvy nemůže dojít k vydědění. Celá pointa tohoto smluvního vztahu je vyjádřena v § 1582 NOZ, odst. 1 – „*dědickou smlouvou povolává zůstavitel druhou smluvní stranu nebo třetí osobu za dědice nebo odkazovníka a druhá strana to přijímá.*“ Forma zpracování již není tak rozmanitá jako u závěti. K tomu, aby byl kontrakt platný, je potřeba, aby byl za všech okolností uzavřen v podobě veřejné listiny (notářského zápisu). V opačném případě bude považován za závěť, dostojí-li jejím náležitostem.³⁷ Pořizovatel má možnost uzavřít dohodu úplatně nebo bezúplatně.

Jednou ze smluvních stran je vždy zůstavitel. Měnit a uzavírat smlouvu je možné jen osobně, jinak řečeno, není dovolené žádné zastoupení – ani zákonné, ani smluvní. Od toho se také odvíjí, kdo je vůbec způsobilý tento druh posledního

³⁵ KINDL, Milan. Občanský zákoník: praktický komentář. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, s. 57. ISBN 978-80-7380-742-9.

³⁶ Dědická smlouva. *Občanský zákoník* [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR, © 2013–2015 [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/dedicke-pravo/konkretni-zmeny/dedicka-smlouva>

³⁷ Dědická smlouva. *Notářská komora České republiky* [online]. Notářská komora České republiky [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/sluzby/dedicke-pravo/dedicka-smlouva>

pořízení využívat. Způsobilost k uzavření dědické smlouvy má člověk, který dosáhl 18 let věku, tedy je zletilý, a plně svéprávný. „*Výslovný zákonný požadavek zletilosti vylučuje z práva tuto smlouvu uzavřít nezletilého, kterému byla před nabytím zletilosti přiznána plná svéprávnost, nebo ji nabyt uzavřením manželství.*“³⁸ Výjimka pro sice plně svéprávné, avšak nezletilé, osoby v tomto případě není přípustná, naopak už ale ano. Plnoletý pořizovatel poslední vůle, který je ve svéprávnosti omezen, je oprávněn sjednat dědickou smlouvu a měnit ji, dostal-li k tomu souhlas od svého opatrovníka. Omezit svéprávnost může jen soud, a to pouze v rozsahu, pro který dotýčný v důsledku duševní poruchy, která není jen přechodná, není s to právně jednat. Z toho logicky vyplývá, že pokud se omezení vztahuje i na uzavírání smluv o dědictví, pak dědickou smlouvu uzavřít nelze. Není dáno, jak má být opatrovníkův souhlas udělen, ovšem ideální je písemná podoba.

Druhou ze stran je obvykle budoucí dědic, tím může být fyzická i právnická osoba. Avšak budoucí nabyvatel práv a povinností vůbec nemusí být jednou ze smluvních stran. To se týká případů, kdy zůstavitel na straně jedné, a osoba odlišná od dědice na straně druhé, spolu uzavřou smlouvu ve prospěch třetí osoby. Má-li se smluvním dědicem stát osoba, která nedisponuje úplnou svéprávností, nepotřebuje k tomu souhlas svého opatrovníka. Zároveň platí, že oprávnění stát se právním nástupcem zemřelého má i jedinec, kterému byla plná svéprávnost přiznána soudem ještě před dosažením zletilosti anebo ji dosáhl v důsledku uzavření manželství před osmnáctým rokem života. Při srovnání obou smluvních stran vyplývá na povrch rozdíl v požadavcích na osobu zůstavitele a na osobu „příjemce“. Pro zůstavitele jsou požadavky přísnější, neboť se rozhoduje, jak právě s jeho majetkem bude po smrti naloženo.

Do dědické smlouvy jdou zakotvit různé podmínky, jen je nutné dbát obecných „pravidel“ podmínek, které nalezneme v § 548 a § 549 nového občanského zákoníku. Může jít o podmínky, jež lze zřídit v závěti anebo třeba o doložku času či příkaz. Zákon není ani proti povolání vykonavatele, který by

³⁸ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019, s. 91. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2.

dohlížel na plnění povinností, které byly smlouvou dány. Jako důležitá se jeví příležitost zůstavitele dohodnout se se smluvním dědicem, že až na to přijde, nesmí dědictví odmítnout. Ten, kdo činí poslední pořízení, smí dle svého uvážení v dědické smlouvě zůstavit až 3/4 svého vlastnictví. Jedna čtvrtina musí zůstat volná. Pokud má zůstavující jedinec zájem na tom, aby i poslední čtvrtinu nabyla jedna a tatáž osoba, pak tuto skutečnost uvede v závěti. Samozřejmě má stále právo své rozhodnutí kdykoliv změnit a do závěti napsat jiné jméno, což je na druhou stranu trošku nevýhodné pro smluvního dědice, který až do posledního okamžiku nemůže mít jistotu, že zbylou 1/4 pozůstalosti, která nemohla být předmětem dědické smlouvy, nabyde.

„Dědickou smlouvu, jakožto dvoustranné právní jednání, nemůže zůstavitel jednostranně odvolat či zrušit. To dává smluvním dědicům vyšší (nikoli však stoprocentní) jistotu, že se skutečně jednou stanou dědici majetku podle smlouvy. Uzavřená dědická smlouva totiž neomezuje zůstavitele v nakládání s majetkem za jeho života, takže zůstavitel může majetek za života úplatně či bezúplatně převést dle svého uvážení i na jinou osobu než smluvního dědice.“³⁹ To, že zákon v § 1588 výslovně uvádí, že má zůstavitel právo nakládat si se svým majetkem za života dle libosti je sice velice výhodné pro něj, avšak pro smluvního dědice už tolik ne. Možná právě proto, není tento způsob pořízení zas tak často využíván. Částečnou obranou proti neomezenému zacházení s vlastnictvím, jež je předmětem dědění, je fakt, že v okamžiku, kdy by zůstavitel uzavřel darovací smlouvu nebo pořízení pro případ smrti, které je neslučitelné s obsahem smlouvy, má jedinec, kterého se tato skutečnost dotýká (smluvní dědic) právo dovolat se relativní neúčinnosti těchto jednání. Je vhodné zmínit, že na kupní smlouvu se předchozí postup nevztahuje, jelikož při prodeji obdrží prodávající nazpět protihodnotu, která následně může být součástí pozůstalosti namísto původní věci. Právní úprava umožňuje smluvním stranám se dohodnout, že se ještě za života zůstavující osoby převede její majetek na smluvního dědice. Majetek, který má být převeden, je možno sepsat v podobě veřejné listiny, a pokud se tak stane a zůstavitel následně během zbytku svého života nabyde ještě další anebo

³⁹ Dědická smlouva. *Notářská komora České republiky* [online]. Notářská komora České republiky [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/sluzby/dedicke-pravo/dedicka-smlouva>

nepřevěde veškeré své jmění, tak se dědická smlouva bude vztahovat jen na tu část vlastnictví, která byla takto sepsána, jestliže nebylo dohodnuto jinak.⁴⁰

„Dědickou smlouvu lze zrušit opět jen dvoustranným právním jednáním smluvních stran, a to buď zrušením bez dalšího, nebo sepsáním nové dědické smlouvy. Vždy se tak však musí stát formou veřejné listiny – notářského zápisu.“⁴¹

NOZ obsahuje ještě zvláštní ustanovení vztahující se k dědické smlouvě uzavírané mezi manželi. Jde o § 1592, který zní takto: *„(1) Manželé mohou uzavřít dědickou smlouvu, podle níž jedna strana povolává druhou za dědice nebo za odkazovníka a druhá strana toto povolání přijímá, anebo se takto za dědice nebo za odkazovníky povolávají navzájem. (2) Takovou smlouvu mohou pro případ vzniku manželství uzavřít i snoubenci, ale smlouva se stane účinnou až vznikem manželství.“* Srovnáme-li § 1582, jehož znění je uvedeno výše⁴², a § 1592, dospějeme nejspíš k závěru, že by se občanský zákoník bez speciálního ustanovení mířeného přímo na manžele obešel, neboť ve výsledku popisuje úplně to samé. Důležitější se zdá být § 1593, který řeší problematiku kontraktu po rozvodu manželství. *„(1) Rozvodem manželství se neruší práva a povinnosti z dědické smlouvy, ledaže dědická smlouva určí něco jiného. Po rozvodu manželství se každá strana může domáhat, aby dědickou smlouvu zrušil soud. Soud návrhu nevyhoví, směřuje-li proti tomu, kdo nezapříčinil rozvrat manželství a s rozvodem nesouhlasil. (2) Prohlášením manželství za neplatné se ruší práva a povinnosti z dědické smlouvy, ledaže takové manželství již dříve zaniklo smrtí jednoho z manželů.“* Zde již je vidět patrný rozdíl ve zrušování dědické smlouvy, která vznikla v manželství a jakékoliv jiné.

3.3 Odkaz

Hned na úvod této kapitoly je nutno podotknout, že odkaz není samostatným dědickým titulem! Není dokonce ani jednáním pro případ smrti a ani

⁴⁰ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019, s. 91-105. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2.

⁴¹ Dědická smlouva. *Notářská komora České republiky* [online]. Notářská komora České republiky [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/sluzby/dedicke-pravo/dedicke-smlouva>

⁴² Viz str. 29

pořízením pro případ smrti, ale právě v pořízení pro případ smrti může být obsažen. Konkrétně může být zakomponován do závěti, dědické smlouvy anebo dovětku. I přesto, že se nejedná přímo o dědický titul, se zdá jeho zařazení do této části bakalářské práce jako oprávněné, neboť úzce souvisí s pořízenými pro případ smrti a s osobami v nich uvedenými – nejčastěji tedy dědici.

3.3.1 Dovětek

Dovětek je pořízením pro případ smrti, díky kterému má zůstavitel možnost nařídit odkaz, podmínku, doložku času anebo příkaz. A právě z toho důvodu je rozebírán zde, v kapitole o odkazu. Funkce dovětku je ale tímto vlastně vyčerpána, neboť v žádném případě není možné pomocí dovětku jiného učinit dědicem, jelikož ani dovětek není dědickým titulem. Rozlišujeme dva druhy dovětku. Za prvé testamentární, což je dovětek, který víceméně slouží pouze jako dodatek k závěti. A za druhé intestátní, který byl sepsán samostatně, nezávisle na závěti, protože žádná závěť ani vytvořena nebyla a tímto právním jednáním byla pouze uložena podmínka, odkaz, příkaz či doložení času dědicům, kteří budou nabývat ze zákonné posloupnosti. Veškerá ustanovení uvedená v občanském zákoníku týkající se závěti, se obdobně užití i u dovětku.⁴³

3.3.2 Zřízení odkazu

Pojem „odkaz“ lze chápat jako pohledávku, která je sice výhodná pro odkazovníka, ale naopak jde k tíži dědicům. Jinak řečeno, je-li zřízen odkaz, má dědic povinnost z dědictví, jež nabyt anebo z vlastního majetku, vydat odkazovníku určitou věc nebo zřídit nějaké právo.⁴⁴ Přesné znění se nalézá v § 1594 – „*odkaz zůstavitel zřídí tak, že v pořízení pro případ smrti nařídí určité osobě, aby odkazovníku vydala předmět odkazu.*“ Trochu problematičtější se jeví použití slova „nařídí“, poněvadž může evokovat shodu s příkazem, kde se také „nařizuje“. Rozhodně ale nejsou tyto instituty shodné. Odkaz stanoví, že smluvní

⁴³ CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Martin MUZIKÁŘ. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2017, s. 110-111. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-684-5.

⁴⁴ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 114. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3.

dědic je povinen vydat předmět odkazu, kdežto příkaz určuje, jak s nabytým majetkem zacházet. Takže např. jestli je třeba něco strpět nebo naopak určitým způsobem s nabytým majetkem naložit dle přání zůstavitele. Rovněž je příkaz obvykle spojován se sankcí zániku dědického práva při jeho nesplnění, to se u odkazu neděje, tudíž nařízení odkazu není příkazem! Nehledě na to, že i odkazovníku lze příkaz uložit.⁴⁵

Tím, že odkaz jde zřídit pouze na základě pořízení pro případ smrti (ještě jednou – tedy dědickou smlouvou, závětí nebo dovětkem), tak platí i stejná pravidla pro pořizování. Tudíž odkaz může ustavit jen ten, kdo je způsobilý pořizovat závěť. Ten, kdo takto způsobilý není sice může také odkazovat, ale vždy jen věci malé hodnoty. *„Otázkou ovšem zůstává, co zákonodárce myslel předmětem malé hodnoty. Malá hodnota je pojem velice subjektivní. Pro určení toho, co je předmětem malé hodnoty, bude třeba zvolit přístup objektivní, tedy takový, co většina obyvatel obvykle chápe jako předmět malé hodnoty. Pravděpodobně se bude jednat o drobnosti, které mají sloužit spíše jako suvenýr, vzpomínka na zůstavitele.“*⁴⁶ Zajímavé je, že odkaz nemusí být nutně zřízený uvedením jaká věc a komu má být vydána. Lze to provést i naopak, tedy negativním vymezením. K tomu stačí, když v pořízení pro případ smrti zůstavitel uvede, že si nepřeje, aby určitý předmět daný dědic nabyt. Tímto prohlášením ve výsledku zřídil odkaz zákonným dědicům. Stejně tak, jako jsou dány požadavky na zřizovatele odkazu, tak jsou dány i požadavky na odkazovníka čili adresáta odkazu. Opět jím může být jen osoba, jež má způsobilost dědit, takže pouze ta s právní subjektivitou (schopností mít práva a povinnosti). Užití slova „osoba“ je více než na místě a to proto, že odkazovníkem nemusí být jen člověk jakožto fyzická osoba, ale stejně dobře se jím může stát i osoba právnická. A dokonce je možno povolát odkazovníkem i skupinu osob bez bližšího určení, opět velmi obdobně jako je tomu u povolávání dědiců. Avšak zároveň platí, že ani příjemce

⁴⁵ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019, s. 166-167. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2.

⁴⁶ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 115. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3.

odkazu nesmí způsobit nic, pro co by dědic byl dědicky nezpůsobilým (§ 1481 NOZ).

Odkaz uvedený v pořízení pro případ smrti obvykle ovlivní všechny dědice, neboť jak uvádí § 1597 občanského zákoníku: „*Odkazy připadají k tíži všem dědicům podle poměru jejich podílů, a to i tehdy, byla-li odkázána věc náležející jednomu ze spoludědiců. To neplatí, pokud zůstavitel zvlášť přikáže splnění odkazu jednotlivému spoludědici nebo odkazovníku.*“ Výhodou odkazu je, že funguje na bázi tzv. singulární sukcese, což znamená, že odkazovník nepřebírá po nebožtíkovi dluhy, ale pouze získá určitou věc (právo) z pozůstalosti. Zůstavitel tak může chtít prokázat svůj vděk, jestliže odkáže konkrétní předmět jedinci, který se o něj před smrtí staral. Na druhou stranu právě proto, že odkazovník nepřebírá zůstavitelovy dluhy, by se toho snadno dalo využít a zatížit odkazy veškeré dědictví, což by v konečném důsledku poškodilo věřitele. I na to ovšem zákonodárce pomýšlel, když uzákonil, že minimálně čtvrtina z hodnoty dědictví musí zůstat každému z dědiců neobtěžena. A dojde-li k zatížení větší části než zákon povoluje, pak je tu možnost dožadovat se poměrného zkrácení odkazu.⁴⁷

3.3.3 Druhy odkazů

Obsahem odkazu je nejčastěji zřejmě jedna konkrétně určená věc (osobní automobil), ale mohou jím být i věci pouze určitého druhu (tedy ne individuálně vymezené, např. peněžité plnění) nebo pohledávka. Není to časté, ale lze se setkat i s odkazem, kterým má být odkazovníku zřízené nějaké právo.

Odkázání jedné, specificky vymezené (nezastupitelné) věci je možné jen za podmínky, že předmět odkazu vlastní zůstavitel, dědic anebo odkazovník (jde-li o pododkaz). To jednoduše proto, že uložit povinnost spočívající ve vydání předmětu z odkazu lze jen tomu, kdo je z dědictví oprávněn, což je právě dědic nebo odkazovník. Výjimkou je, pokud má být předána věc, která je zatím ve vlastnictví cizího člověka, ale zůstavitel projeví zájem na tom, aby byl tento

⁴⁷ Institut odkazu v dědickém právu a jeho specifika. *Právní prostor* [online]. ATLAS consulting spol. s r.o., © 1999–2021 [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/k-institut-odkazu-v-dedickem-pravu-a-jeho-specifika>

konkrétní předmět poskytnutý adresátovi odkazu. Tehdy se musí věc, jež má být odkázána, koupit. Nechce-li jí majitel prodat, pak odkazovníku namísto toho náleží obvyklá cena této věci.

V případě odkázání věci nebo věcí určitého druhu hovoříme o subjektech, které jsou zastupitelné, typicky se jedná o peníze nebo třeba suroviny. Jestliže je takových věcí v rámci pozůstalosti vícero, tak je na osobě, jež byla povinnost vydání odkazu uložena, aby vybrala tu, která bude odkazovníku předána. Vždy musí jít o věc, kterou může odkazovník užívat. V pořádku je i varianta, že se nechá možnost výběru věci na samotném příjemci odkazu. Není-li odkázané věci, pak nastává neplatnost odkazu, avšak má-li příjemce dostat několik věcí stejného druhu, ale pozůstalost jen neobsahuje určené množství, pak si musí vystačit s množstvím menším. Pokud není pořízením pro případ smrti vyloženě určeno, že předmět musí být vydán z vlastnictví nebožtíka, tak je jedinec obtížený odkazem povinen předmět odkazu zajistit jinde. Pakliže je odkazem peněžní částka, má vždy obtížená osoba povinnost ji vyplatit, a to i přesto, že se taková částka v hotovosti v pozůstalosti nevyskytuje.⁴⁸

I pohledávka vůči třetí osobě se může stát předmětem odkazu. Tehdy se příjemce odkazu stává věřitelem a dlužník splácí jemu. Zákonodárce v § 1613 občanského zákoníku stanovuje, co vše smí a nesmí být obsahem tohoto typu odkazu. „*Odkaz všech pohledávek zahrnuje sice všechny pohledávky trvajících po zřízení odkazu, nikoli však pohledávky vzniklé z převoditelných cenných papírů a vkladních knížek, ani pohledávky váznoucí na nemovitých věcech a pohledávky vznikající z práva věcného.*“

Zvláštním druhem odkazu je tzv. pododkaz. Jedná se o neobyčejný typ odkazu, jelikož zatěžuje nikoliv dědice, ale odkazovníka. V téhle situaci jde o to, že zůstavitel uloží povinnost vydat věc z odkazu právě samotnému odkazovníkovi, a to dokonce i tehdy, je-li hodnota věci z pododkazu vyšší než hodnota věci z odkazu. Zbavení se povinnosti vydání věci lze provést tím, že odkazovník

⁴⁸ CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Martin MUZIKÁŘ. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2017, s. 122-124. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-684-5.

odmítne to, co mu mělo být odkázáno a tím pádem není s to odevzdávat předměty z odkazu dalším osobám.⁴⁹

3.3.4 Odvolání odkazu

Vzhledem k tomu, že odkaz je zřizován na základě jednoho z pořízeních pro případ smrti, tak zrušení odkazu přirozeně nastává ve chvíli, kdy je dané pořízení zrušeno. Existence pododkazu je závislá na existenci odkazu, takže opět platí, že při zrušení odkazu se automaticky ruší i pododkaz. Možné ale je zrušit i jen samotný (pod)odkaz a zbytek závěti nebo dovětku ponechat v platnosti. Zrušení odkazu se nazývá odvolání. Odvolání jde učinit výslovně, a to tak, že pořizovatel v závěti nebo dovětku, který odkaz obsahuje, srozumitelně projeví svůj zájem na jeho zrušení. Vzájemně odkaz zpět jde ale i mlčky – zničením listiny, ve které je obsažen, tudíž obdobně jako závěť. Odkaz se dá zrušit ještě dalšími způsoby, kdy nedejde přímo k odvolání jako takovému, ale ono odvolání vyplývá z podstaty věci. První možností, kdy k tomu může dojít je případ, kdy zůstavitel věc (předmět odkazu) zničí nebo zcizí a opětovně nenabyde. Logicky taková věc nemůže být dále předmětem odkazu, pakliže třeba už ani neexistuje. Důležité je, že zcizení či zničení musí být provedeno s vědomím odkazovatele, pokud o tom nevěděl, nedá se hovořit o odvolání odkazu. Za druhé – dojde-li k přeměně předmětu odkazu v jinou věc. To např. když je odkázána hromada cihel, kterou ale před svou smrtí zůstavitel zpracuje a vytvoří z ní chlívek, díky výstavbě chlívků již cihly (jako obsah odkazu) přestaly existovat, neboť se přeměnily v jiný předmět. A třetí způsob nastává, když má obsahem odkazu být pohledávka, ale zůstavitel ji vymůže a vybere. Opět se vyžaduje, aby se tak dělo s vědomím zůstavitele, například na základě jeho upomínání nebo požadování splacení dluhu.⁵⁰ Pro všechny tři situace platí následující: *„Pro případ, že ještě sám zůstavitel za svého života naloží s věcí či pohledávkou jedním ze jmenovaných způsobů, nastupuje vyvratitelná domněnka, že odkaz byl odvolán. Ze skutečnosti, které svědčí právní domněnka, přitom soud bez dalšího vychází a bere tuto skutečnost za prokázanou (jak*

⁴⁹ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 130. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3.

⁵⁰ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 122-124. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3.

rozhodl Nejvyšší soud například pod sp. zn. 32 Odo 1160/2003), což však nevylučuje důkaz opaku (důkazní břemeno by zde nesl odkazovník, který by musel právní domněnku důkazem opaku vyvrátit).⁵¹

3.4 Zákonná dědická posloupnost

Pokud nebožtík nestihl nebo nechtěl využít pořízení pro případ smrti a vyjádřit svou vůli, jak má být s jeho majetkem naloženo, tak přichází na řadu zákonná dědická posloupnost, protože přeci jen za všech okolností je třeba majetkové poměry po smrti jedince vypořádat. Nepořídí dědickou smlouvu nebo závěť může být na jednu stranu výhodné, jelikož umírající nemusí řešit případné spory o majetek, na druhou stranu s sebou přináší i nevýhody, neboť se vlastnictví zemřelého rozdělí jen mezi několik málo lidí a na zbylé se vůbec nedostane. Je dobré zmínit, že testamentární dědická posloupnost, jinak řečeno dědění ze závěti nebo dědické smlouvy, má před tou zákonnou vždy přednost, jelikož je na prvním místě vždy co nejvíce vyhovět přání zůstavitele. Zákonná dědická posloupnost může být využita i jen k části pozůstalosti, a to tehdy, když zůstavitel nevypořádal svůj majetek kompletně, anebo když z jakéhokoliv důvodu některý z povolaných dědiců nedědí. V rámci zákonné posloupnosti jsou lidé, kteří měli k zesnulému nejbližší, rozděleni do takzvaných dědických tříd.

Ani zákonná dědická posloupnost nezůstala při rekonstrukci beze změny. Občanský zákoník z roku 1950 totiž obsahoval pouze dvě dědické třídy, následující zákoník už čtyři, a nakonec ten současný jich má šest. V tomto srovnání lze spatřovat zvýšený zájem zákonodárce na tom, aby předtím, než případně celá pozůstalost státu, existovala možnost, jak ji co nejdéle udržet v rodině. „Zákonodárce vytvořil dědické skupiny podle tzv. parentelního systému, v němž mají přednost potomci (descendenti) před předky (ascendenty). Do nižší dědické třídy jsou zařazeni bližší příbuzní, které od zůstavitele odděluje menší počet zrození.“⁵² Z toho můžeme vyvodit, že pro dědění ze zákona je podstatné

⁵¹ KINDL, Milan. Občanský zákoník: praktický komentář. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, s. 68. ISBN 978-80-7380-742-9.

⁵² ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019, s. 189. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2.

příbuzenství, respektive v jakém stupni příbuzenství se osoba, která by mohla nabývat aktiva a pasiva po zůstaviteli, nachází. Příbuzenství člověk získává narozením, to nazýváme pokrevním příbuzenstvím, eventuálně osvojením. Rozlišujeme dvě linie příbuzenství, a to přímou a pobočnou. V linii přímé osoby pocházejí jedna od druhé, klasickým příkladem je rodič a dítě. Ve vedlejší linii se potom nacházejí lidé, kteří mají sice společného předka, ale nevzešli jeden z druhého, typicky sourozenci. Za zmínku stojí fakt, že vždy dědí pouze jedna třída! Není možné, aby dědily osoby po stejném zůstaviteli napříč třídami. Následující skupina dědiců nastupuje vždy až tehdy, když předchozí („nižší“) třída dědictví nenabývá.⁵³ Rozdělení dědiců do tříd se nachází v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v § 1635 – § 1640.

3.4.1 První dědická třída

V první dědické třídě se právními nástupci zemřelého stávají jeho děti a manžel. Každý z těchto lidí pak dědí stejným dílem. Není důležité, jestli se jedná o potomka biologického nebo osvojeného, a dokonce nezáleží ani na tom, jestli je dítě manželské nebo nemanželské. Kdyby některé z nebožtíkových dětí nedědilo (kupříkladu bylo dědický nezpůsobilé), tak jeho dědický podíl připadne jeho potomkovi (vnukovi, vnučce nebožtíka), popřípadě dalším stejně vzdáleným potomkům téhož předka. V první dědické třídě má manžel šanci na pozůstalost jen jestliže současně s ním nabývá dědictví i některé z dětí. Pakliže by nastala situace, že potomstvo nenastoupí do práv a povinností zesnulého, ať už z důvodu nezpůsobilosti, odmítnutí, vydědění nebo prostě jen proto, že zůstavitel žádné děti nemá, tak manžel nedědí v této první třídě, ale pozůstalost mu připadne až na základě druhé dědické třídy. Nejvyšší možná část pozůstalosti, kterou má druh zůstavitele možnost získat, je jedna polovina. To platí jen tehdy, bylo-li v rodině jediné dítě, kterému bude patřit půlka druhá. V zákoníku nalezneme informace

⁵³ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 91. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3.

o první dědické třídě pod § 1635, znění tohoto ustanovení se vztahuje nejen na osoby v manželství, ale obdobně se dá užít i na registrované partnery.⁵⁴

3.4.2 Druhá dědická třída

Druhá dědická třída navazuje pozvolna na předchozí, neboť umožňuje dědit manželovi zůstavitele, který v první třídě dědit nemohl. Jak bylo řečeno výše, manžel nemůže dědit v první třídě, jestliže s ním, z jakéhokoliv důvodu, nedědí potomci. Právo na část dědictví zde mají i rodiče zesnulého. Samozřejmě jen v případě, že stále žijí a tím svého potomka přežili. Dále může nabývat aktiva a pasiva i člověk, který minimálně po dobu jednoho roku před smrtí zůstavitele s ním žil v jedné domácnosti a o tu také pečoval nebo byl odkázán výživou na zůstavitele. Jako společnou domácnost chápeme soužití několika fyzických osob s tím, že každá z nich o domácnost pečuje a finančně přispívá na její chod, tzn. ne například vysokoškolští studenti žijící pohromadě, kdy sice sdílejí jeden byt, ale každý si základní potřeby a náklady hradí sám. Výjimkou jsou ti, kteří jsou výživou odkázáni na péči zůstavitele (např. handicapovaní, osoby v pěstounské péči), u nich se finanční příspěvek na úhradu základních potřeb do domácnosti neočekává.⁵⁵ Co se týče podílů, tak komukoliv, kdo má na pozůstalost v této třídě nárok připadá stejný podíl, manžel však musí dostat alespoň polovinu pozůstalosti. Je-li jediným dědicem manžel, pak mu připadne vše. A stejně tak jako nemohl v předchozí skupině dědiců nabývat samostatně manžel, tak to samé platí tu pro osoby spolužijíce. Jejich právo stát se právními nástupci zemřelého, aniž by dědil manžel zůstavitele zde nepřichází v úvahu, ve třetí třídě už ano.

3.4.3 Třetí dědická třída

Pokud do práv a povinností nebožtíka nenastoupí ani manžel, ani žádný z rodičů, tak přichází na řadu stejným dílem zůstavitelovi sourozenci a osoba žijící ve společné domácnosti se zůstavitelem alespoň rok před jeho smrtí (viz předešlá

⁵⁴ KINDL, Milan. Občanský zákoník: praktický komentář. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, s. 81. ISBN 978-80-7380-742-9.

⁵⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2012 sp. zn. 21 Cdo 4795/2009

podkapitola). Pokud sourozenci nemohou nebo nechtějí nabývat, jejich podíl přejde na jejich potomky. Nakonec zde už vzniká oprávnění jedinci ze společné domácnosti na celou pozůstalost, není-li jiného z vyjmenovaných oprávněných právních nástupců.⁵⁶

3.4.4 Čtvrtá dědická třída

Ve čtvrté dědické třídě spatřujeme opět rozdíl mezi právními úpravami – minulou a současnou. Jednak tedy v zákoně číslo 40/1964 Sb., tudíž aktuálně již neplatném, občanském zákoníku je tato třída tou poslední, a jednak zahrnuje i strýce a tety mrtvého, čemuž tak není v současném zákoníku. Dá se jednoduše vyvodit, že když nikdo nedědí v první, druhé a ani třetí dědické skupině, tak přichází na řadu tato, čtvrtá, kde oprávnění dědit získávají zůstavitelovi prarodiče. A opět všichni rovným dílem. Nejvýše tedy může každému připadnout čtvrtina pozůstalosti, a to jen tehdy, když rodiče z matčiny i otcovy strany přežili zůstavitele. Nezdá se pravděpodobné, že by se dědictví dostávalo do rukou prarodičů některak často a spíše se bude jednat o výjimečné případy.

3.4.5 Pátá dědická třída

Do páté dědické třídy náleží prarodiče rodičů zůstavitele, z čehož rovnou vyplývá, že se pozůstalost do páté dědické třídy dostane ještě výjimečněji než do čtvrté. Při zavádění páté skupiny dědiců zákonodárce argumentoval takto: *„Nepůjde o případy vyskytnuvší se se zvláštní četností. Nelze však přehlížet ani stále se prodlužující délku lidského života na straně jedné, ani nijak řídké případy náhlé a někdy i hromadné smrti mladých lidí nebo lidí středního věku (např. v důsledku dopravní havárie, zločinu a podobně).“*⁵⁷ Rozdělení pozůstalosti mezi praprarodiče zůstavitele je následující; nebožtíkovi praprarodiče z otcovy strany získávají polovinu, ti z matčiny také a oba páry se ještě rovným dílem dělí o tu

⁵⁶ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019, s. 194-195. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2.

⁵⁷ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 667. ISBN 978-80-7208-922-2.

získanou polovinu. Tudíž každému páru posléze připadne čtvrtina pozůstalosti a každému z jednotlivců jedna osmina. Kdyby se stalo, že jeden z páru nedědí, připadá jeho osmina partnerovi. Nenabývá-li nikdo z dvojice, jejich část (1/4) jde druhému páru z téže strany příbuzenstva. A až když nedědí celá jedna strana, tak se jejich podíl rovnoměrně rozdělí straně druhé.

3.4.6 Šestá dědická třída

V šesté, a také poslední, třídě, která vlastně může pozůstalost zachránit, předtím, než se stane odúmrť, se jako potenciální dědici nacházejí děti dětí sourozence a děti prarodičů zemřelého. Jinými slovy jde o praneteře a prasynovce zůstavitele společně se strýci a tetami. Každá z těchto osob má právo na stejný podíl. V případě nemožnosti nabytí strýcem či tetou přechází podíl na jejich potomky (bratrance a sestřenice zůstavitele). Tímto se okruh možných dědiců uzavírá; nenastoupí-li do aktiv a pasiv zesnulého nikdo z nich, připadne pozůstalost státu.⁵⁸

⁵⁸ CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Martin MUZIKÁŘ. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2017, s. 48-53. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-684-5.

4. Vyloučení z dědického práva

K vyloučení z dědického práva může dojít na základě tří skutečností, a těmi konkrétně jsou:

- osoba je dědicky nezpůsobilá
- vydědění
- zřeknutí se dědického práva

V případě dědické nezpůsobilosti není potřeba aktivního právního konání ze strany zůstavitele. U institutu vydědění je to přesně naopak – aktivní právní jednání zůstavitele je vyžadováno. V rámci zřeknutí se dědictví spolu zůstavitel a potenciální dědic uzavírají smlouvu o zřeknutí se, tudíž je logické, že zde je třeba aktivního konání z obou stran.⁵⁹

4.1 Dědická nezpůsobilost

I v rámci nezpůsobilosti dědice lze spatřovat určitou změnu mezi úpravou této problematiky v občanském zákoníku z roku 1964 a tou dnes platnou. V předchozí verzi byly dány dva důvody vedoucí k dědické nezpůsobilosti, dnes známe takové důvody čtyři. Dědická nezpůsobilost nastává v důsledku chování samotného předpokládaného dědice, a proto, jak již bylo řečeno výše, není třeba, aby zůstavitel cokoliv činil (např. sepisoval prohlášení o vydědění). K této nezpůsobilosti je soud v řízení o pozůstalosti povinen přihlídnout.⁶⁰

Důvody vedoucí k nemožnosti dědit jsou uvedeny v § 1481 a 1482 NOZ, a jedná se o následující: osoba se dopustila činu povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu; spáchala zavrženíhodný čin proti zůstavitelově poslední vůli; dopouštěla se na zůstaviteli domácího násilí anebo byla zbavena rodičovské odpovědnosti. Nutno ovšem

⁵⁹ CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Martin MUZIKÁŘ. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova skripta, s. 17. ISBN 978-80-7400-684-5.

⁶⁰ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges), s. 206. ISBN 978-80-7502-345-2.

zdůraznit, že domácí násilí a zbavení rodičovské odpovědnosti vedou k nezpůsobilosti pouze má-li dojít k nabytí pozůstalosti ze zákona.

Spáchání úmyslného trestného činu, jako důvodu k vyloučení z dědického práva, požadoval již zákoník z roku 1964. V současném občanském zákoníku je ale ustanovení týkající se této problematiky rozšířeno o „...se dopustil činu *povahy* úmyslného trestné činu...“. Slovíčko „povahy“ je v tomto případě velmi důležité, neboť rozšiřuje okruh osob, které je možné považovat za dědicky nezpůsobilé. S tímto pojetím je možné vyloučit i trestně neodpovědnou osobu (mladší patnácti let, nepříčetnou) nebo člověka, který čin spáchal, ale byl omilostněn nebo propuštěn na základě amnestie vyhlášené prezidentem republiky. Mezi činy, pro které je možné jedince učinit nezpůsobilým k dědění bez ohledu na dědický titul, se řadí především trestné činy proti životu a zdraví, svobodě, lidské důstojnosti v sexuální oblasti a některé trestné činy proti majetku. Jestliže byl ohledně spáchaného trestného činu vydán pravomocný rozsudek, pak se jím soud vedoucí řízení o pozůstalosti musí řídit. Jestli ale takový rozsudek neexistuje a ani se nevede trestní řízení v této věci, pak bohužel břímě týkající se šetření a úsudku, zda proběhlé jednání naplňuje či nenaplňuje znaky skutkové podstaty některého z úmyslných trestných činů, zůstává na soudu vedoucího řízení ve věci pozůstalosti.⁶¹

Mezi zavrženíhodné činy proti zůstavitelovy poslední vůli, které vedou k nezpůsobilosti dědice k dědickému právu, patří například donucení nebo lstivé svedení při pořizování poslední vůle. To můžeme chápat tak, že nebýt takového jednání, poslední vůle zůstavitele by byla sepsána zcela odlišně anebo vůbec. Další činy, které dle zákona také spadají pod „zavrženíhodné činy proti poslední vůli“, jsou – překažení projevu poslední vůle, zatajení, úmyslné zničení či zfalšování pořizování pro případ smrti. „*O zavrženíhodné jednání proti projevu poslední vůle zůstavitelovy může jít pouze v případě jednání, jímž se dědic snaží vyvolat uspořádání dědické posloupnosti v rozporu s vůlí zůstavitele.*“⁶² Stejně jako u předchozího, ani zde nezáleží na tom na základě jakého dědického titulu

⁶¹ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Právní praxe, s. 5-6. ISBN 978-80-7400-266-3.

⁶² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2016 sp. zn. 21 Cdo 5543/2015

měl dotyčný nabývat pozůstalost, neboť v důsledku spáchání některého z výše uvedených činů nedědí!

Pokud se v den smrti zůstavitele již vede řízení o rozvodu, kde příčinou rozvázání manželství bylo, že zůstavitelův druh se dopouštěl jednání, která naplňovala znaky domácího násilí, je i to důvodem k nedědění. Je tomu tak ale pouze při dědění v rámci zákonné posloupnosti. Jestliže je manžel jako dědic uveden v závěti nebo dědické smlouvě, pak se toto ustanovení neužije. Naprosto oprávněně se dá předpokládat, že partner zemřelého bude tvrdit, že k žádnému násilí nedocházelo, popřípadě, že mu bylo prominuto, a proto je na soudu, který řízení o pozůstalosti vede, aby tuto nastalou situaci objasnil a vhodně vyřešil. V případech, kdy je rodič zbaven rodičovské odpovědnosti, protože její výkon zneužíval či zanedbával, je takový rodič také zbaven dědického práva v rámci dědické zákonné posloupnosti po svém dítěti. Tudíž opět platí, že se uvedené pravidlo pro závěť a dědickou smlouvu nepoužije.

Pro první dva výše uvedené důvody k nemožnosti nabývat pozůstalost však existuje výjimka. Ta spočívá v tom, že i přes spáchání některého ze zákonem stanovených skutků, je možné po zemřelém dědit, a to díky výslovnému prominutí zůstavitele. Prominutí nemá předepsanou formu, takže nezáleží na tom, jak bude provedeno, nicméně podmínkou je, aby bylo výslovné. Z minulé úpravy se dalo vyvodit, že postačuje je-li čin prominut konkludentně, mlčky. Problém mohl nastat v situaci, kdy zůstavitel o příčinách vyloučení z práva na pozůstalost neměl ponětí a takovou osobu svým dědicem učinil. Proto se v současném občanském zákoníku požaduje vyloženě výslovné prominutí, a to nejlépe písemné. Podstatné ovšem je, aby bylo uvedeno, jaký skutek je promíjen.

Důsledky nezpůsobilosti zapřičiňují, že jedinec, na kterého se nezpůsobilost vztahuje, nemůže dědit ani se stát odkazovníkem. Nepominutelný dědic tím pádem přichází o právo na svůj povinný podíl a rodič či manžel, kteří nejsou způsobilí, zase o právo na zaopatření.⁶³

⁶³ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges), s. 209-211. ISBN 978-80-7502-345-2.

4.2 Vydědění

Mezi institutem vydědění a dědickou nezpůsobilostí je možno spatřovat hned několik odlišností. Tak předně je třeba uvést, že v případě vydědění je nutné aktivní právní počínání zůstavitele. Za zmínku ale stojí i to, že vydědit lze pouze nepominutelného dědice, pokud by šlo o jakoukoli jinou osobu, tak hovoříme o negativní závěti.⁶⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v § 1646 odst. 3 stanoví, že: „*Přežije-li vyděděný potomek zůstavitele, nedědí ani potomci vyděděného potomka, ledaže zůstavitel projeví jinou vůli. Nedožije-li se vyděděný potomek smrti zůstavitele, pak jeho potomci dědí vyjma těch, kteří jsou samostatně vyloučeni z práva dědického.*“ Oprávněním jedince, který pořízení pro případ smrti vytváří je buď svého nepominutelného dědice naprosto vyloučit z jeho práva na povinný podíl (a tím pádem i z celého dědického práva) anebo jej na jeho právu zkrátit. Lze tak učinit pouze na základě jednoho ze zákonem stanovených důvodů. Existuje totiž vícero možností, jak člověka vydědit. Tou první je učinění prohlášení o vydědění a současně uvedení argumentu, proč je tak konáno. Je-li ale zhotoveno prohlášení kde odůvodnění chybí, má nepominutelný dědic právo na svůj podíl, jedině, že by se proti němu zákonný důvod vydědění prokázal. Druhou variantou, která přichází v úvahu je opomenutí potomka a přenechání jeho podílu jiným osobám. Samozřejmě důležité je, že zůstavitel o existenci takového potomka věděl a opomenul ho schválně, a pokud se prokáže, že byl opomenut oprávněně, tzn., že je splněn jeden ze zákonných předpokladů vydědění, pak se na toto opomenutí hledí jako na vydědění učiněné mlčky a po právu.⁶⁵

Ve srovnání se zákoníkem, účinným do konce roku 2013, došlo v NOZ ke změně, co se týče povinnosti udávat příčiny vydědění. Dokud byl účinný předchozí zákoník, bylo nezbytně nutné, aby zůstavitel opodstatnění k vydědění vždy uvedl. Současný OZ již nikoho nenutí výslovně uvádět z jakých důvodů se takto rozhodl a zřejmě je to tak správně. Jak je řečeno v důvodové zprávě: „*Zásadně není důvod k tomu, aby zůstavitel zdůvodňoval své rozhodnutí o vydědění v případech, kdy je ten důvod znám jak jemu, tak i vydědovanému potomku. Takových případů je*

⁶⁴ Rozebráno dále v textu

⁶⁵ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges), s. 263-264. ISBN 978-80-7502-345-2.

*drtivá většina. Učiní-li prohlášení o vydědění v závěti, což je pravidlem, seznámí se s tím příliš mnoho lidí, a to třeba i dlouho poté, co důvod vydědění nastal a – např. při odsouzení vyděděného pro závažný trestný čin – upadl v zapomenutí. Účel vydědění je zbavit nepominutelného dědice práva na povinný podíl, nikoli ho denunciovat. Je tedy správné ponechat zůstaviteli na vůli, zda důvod vydědění uvede, či nikoliv.*⁶⁶

Nutno podotknout, že důvody pro vydědění jsou striktně uvedeny v zákoně a v žádném případě je nelze rozšiřovat. Prvním z nich je neposkytnutí potřebné pomoci v nouzi. Tady je ale důležité, zdali mohl potomek o nouzi svého předka vědět nebo o ní dokonce opravdu věděl. Pod pojem nouze lze zařadit nejen nedostatek finančních prostředků a problémy s tím spojené, ale také všelijaké náročné životní situace, jakými rozumíme smrt někoho blízkého, ke kterému měl zůstavitel silný citový vztah, závažné onemocnění, nebo třeba neschopnost se kvůli svému vysokému věku o sebe náležitě, bez cizí pomoci, postarat. Dále je možné vydědit potomka, jenž o svého předka neprojevuje opravdový zájem, jaký by projevovat měl. Zde je poněkud problematické posuzování „opravdového zájmu“, neboť pro každého může opravdový zájem znamenat něco jiného, a proto se vždy musí posuzovat individuálně s přihlédnutím ke všem okolnostem případu, zvyklostem rodiny apod. Nemělo by se ovšem zapomínat na to, že ne vždy chce zůstavitel udržovat vztahy se svými potomky, a ti pak ani nemají reálnou možnost zájem projevit. Jak uvádí sama judikatura – *„jedním z hledisek, které je třeba u vydědění vždy zkoumat, je to, zda potomek zůstavitele měl reálnou možnost o zůstavitele projevit opravdový zájem, který by jako potomek měl projevit, tj. zda zůstavitel měl sám zájem se s potomkem stýkat a udržovat s ním běžné příbuzenské vztahy; vydědění přichází v úvahu jen tam, kde zůstavitel o tento blízký příbuzenský vztah stojí, kde se ho nezájem potomka osobně citově dotýká, kde mu tento stav vadí, a nikoliv, jde-li o situaci, kdy je mu tento stav lhostejný.*⁶⁷ Jestli tedy nezájem potomka o svého předka pramení z předchozího nezájmu rodiče o své dítě, nelze takové jednání považovat za podnět k vydědění. Byl-li nepominutelný dědic odsouzen pro trestný čin spáchaný za okolností svědčících

⁶⁶ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 673. ISBN 978-80-7208-922-2.

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2014 sp. zn. 21 Cdo 1519/2014

o jeho zvrhlé povaze, může i to posloužit jako podnět k vydědění. I zde je možné vidět rozdílnou úpravu v jednotlivých zákonících. NOZ totiž už nestanovuje délku trestu, pro který byl vyděděný odsouzen, jak tomu bylo v občanském zákoníku z roku 1964, ale místo stanovené délky trestu nacházíme požadavek na to, že čin musí být spáchán za okolností svědčící o zvrhlé povaze pachatele. Otázkou zůstává, co všechno se pod slovní obrat „zvrhlá povaha“ dá zahrnout. Jestliže vede potomek zůstavitele trvale nezřízený život, čímž můžeme rozumět například abúzus alkoholu, gamblerství, zneužívání psychotropních látek apod., nelze po rodiči požadovat, aby takového člověka učinil svým právním nástupcem. Ale i na to občanský zákoník myslel, když takové chování ustanovil jako zákonný důvod k vydědění. Při rekodifikaci OZ byl přidán nový, další paragraf vztahující se k problematice vydědění. Jedná se o § 1647, který říká, že *„zůstavitel může vydědit i nepominutelného dědice, který je tak zadlužen nebo si počíná tak marnotratně, že tu je obava, že se pro jeho potomky nezachová povinný díl.“* Současně je ale i rovnou zákoníkem určeno, jak s majetkem zemřelého bude naloženo, když nepominutelný dědic bude vyděděn. Smí takto učinit jen tak, že *„jeho povinný podíl zůstává dětem tohoto nepominutelného dědice, popřípadě, není-li jich, jejich potomkům.“*

Bylo by na místě, alespoň okrajově, zmínit pojem „negativní závěť“. Ta se užije v situaci, kdy zůstavitel vyjádří svou vůli, aby osoba odlišná od jeho potomka (nepominutelného dědice), po něm v rámci zákonné posloupnosti nedědila. Není třeba zmiňovat, co vedlo k takovému rozhodnutí. Stačí pouze prohlášení o tom, že jedinec, který by za normálních okolností nabývat pozůstalost mohl, jelikož mu dědické právo přísluší, dědictví nenabude.

4.3 Zřeknutí se dědického práva

Jediným způsobem, kdy je možné s dědickým právem zacházet ještě před smrtí zůstavitele, a tedy ještě před jeho samotným vznikem, je situace, kdy se dědic svého práva zřekne. Lze tak učinit pouze na základě smlouvy mezi zůstavitelem a potenciálním nabyvatelem. Jestliže není smlouvou domluveno jinak, pak zřeknutí platí i na potomky dědice. Jedná-li se o nepominutelného

dědice, který se zřekl pouze práva na povinný podíl, pak není vyloučena jeho možnost dědit z dědické posloupnosti. Zřekne-li se ale nepominutelný dědic celého dědického práva, pak mu nepřísluší dědit ani na základě zákonné dědické posloupnosti. Nový občanský zákoník výslovně uvádí, že je potřeba, aby smlouva měla podobu veřejné listiny⁶⁸, a to konkrétně ve formě notářského zápisu. A právě nutnost takové smlouvy odlišuje zde zmíněnou renunciaci (zřeknutí se práv) od odmítnutí dědického práva. V institutu renunziace je možné spatřovat velkou, ale příjemnou, změnu oproti starší úpravě, která ve svých ustanovení uváděla, že jakákoli dohoda, kterou se někdo vzdává práv, které teprve v budoucnost vzniknou, je neplatná. Lze teď tak lépe předejít sporům po smrti zůstavitele. Uvedme názornou ukázkou. Zůstavitel má dva potomky, prvnímu z nich ještě za svého života daroval byt a druhému nic. V této situaci se jako nejlepší řešení, jeví právě uzavření smlouvy o zřeknutí se dědického práva s tím potomkem, který za života zůstavitele dostal darem byt. Díky tomu budou obě děti spravedlivě podělené a dá se tak předejít případným sporům o majetek zemřelého.

Dědic má možnost zřici se svého práva i ve prospěch jiné osoby. Má-li k tomu ale dojít, je nutné, aby byla splněna občanským zákoníkem stanovená vyvratitelná domněnka, která se nachází v § 1484 odst. 2, a zní následovně: *„Zřekl-li se někdo dědického práva ve prospěch jiné osoby, má se za to, že zřeknutí platí, jen stane-li se tato osoba dědicem.“* Což znamená, že když se osoba, v jejíž prospěch bylo zřeknutí provedeno, nestane dědicem, je v pozici právoplatného dědice opět ten, kdo renunciaci předtím provedl.⁶⁹

4.4 Odmítnutí a vzdání se dědictví

S určitou nepřesností je možné se v této kapitole zabývat ještě dvěma dalšími instituty. A to konkrétně odmítnutím a vzdáním se dědictví. Jak již ale pojmy možná trochu napovídají, nejedná se o vyloučení z dědického práva jako takového. Ba naopak. V těchto případech je dědic se vším všudy oprávněn

⁶⁸ Veřejná listina je listina vydaná orgánem veřejné moci v mezích jeho pravomoci nebo listina, kterou za veřejnou listinu prohlásí zákon.

⁶⁹ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Právní praxe, s. 12-19, 45-49. ISBN 978-80-7400-266-3

pozůstalost nabýt, ale z jeho vlastní vůle k tomu nedojde, neboť se dědictví, poté co mu je přiznáno, vzdá nebo ho odmítne. V popsaném je možno spatřovat podstatný rozdíl mezi zřeknutím se a odmítnutím. Při zřeknutí hovoříme vlastně o ještě nevzniklých aktivech a pasivech. Odmítnout lze ale vždy až poté, co se práva a povinnosti staly předmětem dědického řízení, tudíž až po jejich vzniku, což ve výsledku znamená, až po smrti zůstavitele.

Odmítnutí je jednostranné právní jednání, po kterém se na dědice hledí tak, jako by pozůstalost nikdy nenabyl. Pokud chce svého práva na odmítnutí pozůstalosti využít smluvní dědic, lze tak učinit pouze v případě, že není v dědické smlouvě domluveno jinak a odmítnutí tím není vyloučeno. Nepominutelný dědic má možnost odmítnutí s výhradou svého povinného dílu. K tomu, aby se jednání vyjadřující nevoli dědictví přijmout dalo považovat za platné, je potřeba, aby bylo oznámeno výslovně a přímo před soudem. Mlčky učiněné odmítnutí není přípustné. Vždy je nutné myslet na to, že aby se takové jednání dalo považovat za platné, tak musí být provedené ve stanovené lhůtě. Ta je stanovená na jeden měsíc ode dne, kdy soud vyrozuměl dědice o možnosti odmítnutí dědictví a o následcích, které z toho plynou. Jestliže má dědic bydliště v zahraničí a jde o jeho jediné bydliště, pak lhůta činí nikoliv jeden, ale tři měsíce. I tak ale může soud lhůtu z důležitých důvodů prodloužit. Obecně ale platí, že po marném uplynutí této lhůty právo na odmítnutí zaniká. Jednou prohlášené odmítnutí již nelze vzít zpět a k případnému odvolání se nepřihlíží. A nebude se přihlížet ani k odmítnutí, které je provedeno s výhradami, pod podmínkou nebo jen zčásti. Dále platí, že *„jednou učiněné odmítnutí dědictví platí univerzálně pro dědění z jakéhokoli titulu. Dědic nemůže dědictví odmítnout z jednoho dědického titulu (např. ze závěti) a přijmout jej ze zákona. To platí i v případě, když dědic dědí v jedné pozůstalosti z několika dědických titulů.“*⁷⁰ Občanský zákoník řeší i problematiku, kdy při běhu lhůty, kterou má oprávněná osoba na rozhodnutí ohledně přijetí či nepřijetí pozůstalosti, dědic zemře. Stane-li se tak, jeho právo odmítnout dědictví přejde na jeho dědice. To zrovna může posloužit jako důvod prodloužení stanovené lhůty, jelikož člověk, na kterého právo přešlo musí řešit dvě

⁷⁰ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges), s. 214. ISBN 978-80-7502-345-2.

pozůstalostní řízení – po prvotním zůstaviteli, a po zemřelém dědici prvotního zůstavitele.

Existují ale i situace, kdy odmítnutí dědického práva nepřichází v úvahu. Za prvé, zastupuje-li u soudu neznámého dědice nebo dědice s neznámým pobytem opatrovník – ten totiž nemá právo na odmítnutí dědictví. Dále, ani státu nepřísluší oprávnění nepřijmout dědictví, a stejně tak ani osobě, jejíž lhůta pro odmítnutí marně uplynula. A nakonec dědic, který svým chováním a zacházením s pozůstalostí dává jasně najevo, že ji nabýt chce, také nemůže následně před soudem prohlásit, že dědictví vlastně odmítá. Například, když osoba začne nakládat se zůstavitelovým majetkem jako s vlastním ještě předtím, než se stane jeho pravomocným právním nástupcem.

Vzdání se dědictví znamená, že osoba, které přísluší dědické právo se jej vzdává ve prospěch jiného – jedná se tedy o zvláštní formu převodu dědictví a do jisté míry se použijí ustanovení NOZ právě o zcizení dědictví (§ 1714–1720). Nezáleží na tom, zda se jej člověk vzdává ve prospěch všech spoludědiců nebo jen některého z nich, obdarovávaná strana však musí vždy s převodem vyjádřit souhlas. Dojde k tomu, ale jen jestliže dědické právo nebylo již dříve odmítnuto. Na rozdíl od odmítnutí tu existuje varianta, kdy se právní nástupce vzdá pouze části svého podílu, dokonce tak může učinit i za úplatu, a zbytek si ponechá. Právní jednání má vždy své důsledky a samozřejmě u vzdání se dědictví tomu není jinak. Což pro představu znamená třeba to, že učiní-li tak nepominutelný dědic, vzdal se tím svého práva na povinný díl i pro své děti. Pokud v závěti existovala nějaká podmínka v podobě příkazu, nařízení odkazu nebo jiného opatření, kterou měl osobně splnit dědic, který se svého práva vzdal, pak jej to neopravňuje tuto podmínku nesplnit. Nesplnění příkazu nebo odkazu bez právních důsledků si může potenciální dědic dovolit jen tehdy, kdy své dědické právo odmítne!⁷¹

⁷¹ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges), s. 222-223. ISBN 978-80-7502-345-2

Závěr

Tématem této bakalářské práce byla problematika dědických titulů a té jsem se také snažila důsledně věnovat. Kapitola o konkrétních dědických titulech je tedy nosnou, ale rozhodně ne jedinou, částí práce. První kapitola je věnována seznámení se s pojmy a slovními spojeními, jež následně provází celý text. Druhá část vysvětluje, co je potřeba splňovat, aby mohlo dojít k nabytí (podílu z) pozůstalosti. Pokud tedy vůbec nějaká pozůstalost po zemřelém zbyla, neboť existence pozůstalosti je právě jeden z předpokladů vzniku dědického práva. Třetí, stěžejní, kapitola se věnuje dědické smlouvě, závěti, zákonné dědické posloupnosti a odkazu. Zmíněny jsou náležitosti, kterým každý, kdo hodlá vybraný titul využít, musí vyhovět, protože při jejich nedodržení nelze hovořit o platném pořízení. Opomenuta není ani informace o zrušení jednotlivých pořízení pro případ smrti. Tato část bakalářské práce je uzavřena podkapitolou o intestátní dědické posloupnosti, jejími zvláštnostmi a dílčími dědickými třídami. Čtvrtá kapitola pojednává o situacích, za kterých je možné domnělého právního nástupce zbavit oprávnění dědický podíl nabýt a dále pak o příležitostech, jak se od nechtěného dědictví oprostít pomocí institutu odmítnutí či zřeknutí se dědického práva.

Cíl, vytyčený v úvodu, byl následující: seznámení sebe, a potažmo čtenářů, s problematikou dědických titulů a poskytnout tím tak ucelený zdroj informací o podstatné složce dědického práva. Myslím, že se cíl práce podařilo naplnit, a že tento text představuje ucelený, logicky navazující komplex poznatků, ze kterého se dá, v případě zájmu o toto téma, ledacos načerpat nebo minimálně odkázat na literaturu, která se problematice věnuje ještě podrobněji.

Při průběžném srovnávání minulých právních úprav občanského zákoníku s tou současnou je vidět značný progres. Jako příklad bych uvedla přidání dalšího typu pořízení pro případ smrti a zároveň i dědického titulu. To bylo provedeno znovuzavedením dědické smlouvy do nového občanského zákoníku. Jinou ukázkou budiž zvýšení počtu zákonných dědických tříd o dvě další. Je na místě prohlásit, že současná právní úprava je sice progresivní, a pro zůstavitele i dědice velice vstřícná, ale přesto není dokonalá. Stále lze najít ustanovení, která se jeví jako poněkud problematická. Některá jsou zakomponována do textu bakalářské

práce, neboť jsem na ně při zpracovávání narazila. Jako problematické se mi zdá např. ustanovení, které udává, že jestliže není zcela jasné, jaký den, měsíc a rok byla závěť vytvořena, je neplatná, a přesto není zákonem daná povinnost závěť datovat. Samozřejmě téměř každého pořizovatele závěti nejspíše napadne datum zhotovení uvést, nicméně dle zákona tak není povinen učinit. Stačí, když bude zřejmé, kdy byla závěť vyhotovena. Dle mého názoru mohlo být znění ustanovení ze starého občanského zákoníku (§ 476, odst. 2) beze změn převedeno do NOZ a ničemu by to nevadilo, jelikož uvést přesné datum vytvoření závěti je snad nejspolehlivější a nejjednodušší řešení. Chápu ale na druhou stranu zřejmě snahu zákonodárce dát zůstavitelům ještě více svobody. Již v textu (konkrétně na str. 32) jsem zmiňovala, že „zvláštní ustanovení o dědické smlouvě uzavřené mezi manželi“ se mi zdá trochu nadbytečné, poněvadž zákon v § 1582 princip dědické smlouvy dostatečně vysvětluje a zvláštní ustanovení je pouze doplněno o „*anebo se takto za dědice nebo za odkazovníky povolávají navzájem*“. A tak si myslím, že nezahrnutí tohoto „zvláštního ustanovení“ do právní úpravy by bylo takřka nepoznatelné. Poslední, co zmíním, jsou obraty, který zákonodárce v úpravě používá, ale nejsou dostatečně vysvětlené. Tak například „čin zvrhlé povahy“ nebo „předmět malé hodnoty“. Jistěže si každý asi zvládne představit, co zhruba tyto obraty zahrnují, nicméně, pokud by vyvstal s „předmětem malé hodnoty“ nebo „činem zvrhlé povahy“ problém, bylo by na pozůstalostním soudu, který řízení o dané pozůstalosti vede, aby rozklíčoval, zdali se o čin zvrhlé povahy nebo předmět malé hodnoty jedná či ne. Uznávám ale, že přenechání některých rozhodnutí na pozůstalostních soudech také mnohdy nemusí být úplně špatná volba.

Seznam literatury

Monografie:

1. ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2.
2. CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Martin MUZIKÁŘ. *Základy soukromého práva*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-684-5.
3. KINDL, Milan. *Občanský zákoník: praktický komentář*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-742-9.
4. KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku: praktická příručka*. Praha: Leges, 2015. Praktik (Leges). ISBN 9788075020970.
5. NOVOTNÝ, Petr a Monika NOVOTNÁ. *Nový občanský zákoník. 2., aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 9788027104321.
6. PLECITÝ, Vladimír, Josef SALAČ a Jan BAJURA. *Úvod do studia občanského práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7552-703-5.
7. SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde Praha, 2012. Monografie (Linde). ISBN 978-80-7201-931-1.
8. SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-266-3.
9. ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-345-2.
10. TALANDA, Adam. *Problematika reprezentace v dědickém právu*. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty. ISBN 9788074008177.

Právní předpisy:

1. Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník* v platném znění
2. Zákon č. 40/1964 Sb., *občanský zákoník*

Judikatura:

1. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013 sp. Zn. 21 Cdo 2242/2012
2. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2012 sp. zn. 21 Cdo 4795/2009
3. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2016 sp. zn. 21 Cdo 5543/2015
4. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2014 sp. zn. 21 Cdo 1519/2014

Webové stránky:

1. Dědická smlouva. *Notářská komora České republiky* [online]. Notářská komora České republiky [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/sluzby/dedicke-pravo/dedicka-smlouva>
2. Dědická smlouva. *Občanský zákoník* [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR, © 2013–2015 [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/dedicke-pravo/konkretni-zmeny/dedicka-smlouva>
3. Dědictví v České republice. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. MZV ČR [cit. 2022-02-23]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/consulate.newyork/cz/konzularni_a_vizove_informace/dedictvi/index.html
4. DOLEŽAL, Tomáš. Několik poznámek k problematice převoditelnosti práva na náhradu nemajetkové újmy vzniklé v důsledku zásahu do přirozených práv člověka a jeho přechodu na dědice. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* [online]. 2016, vol. 6, no. 1. [cit. 2021-12-29]. ISSN 1804-8137. Dostupné z: <http://medlawjournal.ilaw.cas.cz/index.php/medlawjournal/article/view/111/105>

5. Institut odkazu v dědickém právu a jeho specifika. *Právní prostor* [online]. ATLAS consulting spol. s r.o., © 1999–2021 [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/k-institut-odkazu-v-dedickem-pravu-a-jeho-specifika>
6. Obecně o dědickém právu. *Občanský zákoník* [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR, © 2013–2015 [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/dedicke-pravo/obecne>
7. Závěť. *Notářská komora České republiky* [online]. Notářská komora České republiky [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/sluzby/dedicke-pravo/zavet>